

Trávení volného času u žáků 8. a 9. tříd ZŠ v Kyjově

Pavel Berka

Bakalářská práce 2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavel Berka**
Osobní číslo: **H12009**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Trávení volného času u žáků 8. a 9. tříd ZŠ v Kyjově**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti pedagogiky volného času, prevence sociálně patologického chování a vymezení pubescence z pohledu vývojové psychologie.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu, sběr dat formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. Pedagogika volného času. Vyd. 3. Praha: Portál, 2008. ISBN 80-7178-295-5.

PŘADKA, Milan. Kapitoly z dějin pedagogiky volného času. Brno: MU, 2002. ISBN 80-210-2033-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství, dospělost a stáří. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Michaela Vaško

Ústav zdravotnických věd

Datum zadání bakalářské práce:

9. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 9. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24.3.2015

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li někdo za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce zkoumá, jak žáci 8. a 9. tříd základních škol a gymnázia v Kyjově tráví svůj volný čas. Teoretická část obsahuje 3 hlavní kapitoly nazvané následovně: Fenomén volný čas. Volný čas jako prevence vzniku sociálně patologického chování. Instituce pečující o volný čas pubescentů. Cílem praktické části, která je založena na dotazníkovém šetření, bude zjistit upřednostňované způsoby trávení volného času mezi mladými obyvateli Kyjova. Posoudit osobní spokojenost respondentů s možnostmi trávení volného času v Kyjově a také vyslechnout jejich přání a návrhy ke zlepšení v této oblasti.

Klíčová slova:

Volný čas, pedagogika volného času, pubescence, prevence, sociálně patologické chování

ABSTRACT

The bachelor thesis analyses how eight- and nine graders in Kyjov spend their leisure time. The theoretical part comprises three chapters: The leisure time phenomenon; Leisure time as a prevention of social-pathological behavior; Institutions taking care of pubescent leisure time. The aim of the practical part (based on a questionnaire survey) is to ascertain favorite leisure time activities among young residents of Kyjov; assess their satisfaction with leisure time activity possibilities in Kyjov and to summarize their suggestions for improvements regarding leisure time activities.

Keywords:

Leisure time, Leisure education, Pubescence, Prevention, Socially pathological behavior

Rád bych poděkoval Mgr. Michaele Vaško za odborné rady a připomínky, které mi poskytla při vedení bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 FENOMÉN VOLNÝ ČAS	11
1.1 POČÁTKY PEDAGOGICKÉHO OVLIVŇOVÁNÍ VOLNÉHO ČASU	12
1.2 POHLEDY NA VÝCHOVU VE VOLNÉM ČASE	14
1.3 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	16
2 VOLNÝ ČAS JAKO PREVENCE VZNIKU SOCIÁLNĚ -PATOLOGICKÉHO CHOVÁNÍ	18
2.1 PROJEVY SOCIÁLNĚ - PATOLOGICKÉHO CHOVÁNÍ.....	19
2.1.1 Agresivita a násilí, delikvence a kriminalita	20
2.1.2 Zneužívání psychoaktivních látek	22
2.1.3 Suicidální jednání, návykové a impulzivní poruchy	23
2.1.4 Sociálně patologické jevy spojené s prostředím rodiny.....	25
3 INSTITUTE PĚČUJÍCÍ O VOLNÝ ČAS PUBESCENTŮ	26
3.1 SDRUŽENÍ A ZAŘÍZENÍ PEČUJÍCÍ O VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE	28
3.1.1 Skauting (Junák) a Sokol.....	29
3.1.2 Školní kluby	30
3.1.3 Střediska volného času	30
3.2 MOŽNOSTI VOLNOČASOVÉHO VYŽITÍ V KYJOVĚ	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 PŘÍPRAVA A METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA VÝZKUMU	35
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	35
4.1.1 Výzkumné cíle.....	35
4.1.2 Výzkumné otázky	36
4.2 DRUH VÝZKUMU	36
4.3 VÝZKUMNÝ VZOREK A ZPŮSOB VÝBĚRU VZORKU.....	36
4.4 DOTAZNÍK	37
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT	39
5.1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE O RESPONDENTECH.....	39
5.2 VOLNÝ ČAS RESPONDENTŮ	40
5.3 RESPONDENTI A INSTITUTE PĚČUJÍCÍ O VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE	48
5.4 OSOBNÍ SPOKOJENOST RESPONDENTŮ S MOŽNOSTMI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	53
6 SHRUTÍ	57
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
SEZNAM GRAFŮ	64
SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Možností, jak trávit volný čas, je opravdu nespočet. Volný čas se dá trávit jak způsobem aktivním, tak i pasivním. Způsobem, který jedince nějak obohacuje, rozvíjí jeho dovednosti a pozitivně formuje celou jeho osobnost. Ale také nesmíme zapomínat na skutečnost, že tento čas se dá trávit v prostředí nepříliš podnětném a nevhodném. Způsobem, který člověka nijak nebohacuje a v horším případě v něm dokonce podněcuje chování nepřizpůsobivé, agresivní a společensky nežádoucí.

V dnešní době existuje nepřehledné množství lákadel a možností, jak trávit volný čas. Především pro mladší jedince je obtížné se v této pestré nabídce vůbec zorientovat a pochopit, které činnosti jsou pro ně opravdu vhodné a které již méně. Je velmi důležité najít jakousi rovnováhu mezi trávením volného času aktivním, nebo jinak osobnost rozvíjejícím způsobem a oddechem.

Právě z těchto důvodů nesmíme zapomínat na skutečnost, že způsoby, kterými děti a mládež tráví volný čas, zasluhují zvýšenou pozornost i v současné době. Nezastupitelnou roli hraje samozřejmě rodina. Právě v ní si jedinec utváří základní návyky a učí se hospodařit a nakládat s volným časem. Avšak podstatnou roli hraje i činnost odborně vyškolených pedagogů a celých zařízení, jejichž posláním je právě o volný čas dětí a mládeže pečovat. Jejich úkolem je nejen odborným způsobem rozvíjet osobnost každého jedince a předcházet vzniku projevů sociálně patologického chování, ale také napravovat chyby, které mohly vzniknout z důvodu nesprávné, na podněty chudé nebo nedostatečné výchovy v rodině.

Tato práce si klade za cíl zmapovat způsoby, kterými žáci 8. a 9. tříd ZŠ v Kyjově tráví svůj volný čas. Dalším cílem práce je posoudit atraktivitu zařízení a sdružení pečujících o volný čas dětí a mládeže a také osobní spokojenost respondentů s nabídkou možností volnočasového vyžití v Kyjově. Získané informace poslouží, jako zpětná vazba například pro sportovní komisi města Kyjova.

V následujících kapitolách si nejdříve vymezíme pojem volný čas a shrneme jeho historický vývoj. Podíváme se na hlavní funkce pedagogického ovlivňování volného času. Vymezíme si projevy sociálně patologického chování a jeho prevenci. Nebude chybět ani výčet vybraných zařízení a sdružení, pečujících o volný čas dětí a mládeže. Praktická část bude prostřednictvím dotazníkové šetření zkoumat jak žáci 8. a 9. tříd základních škol a gymnázia v Kyjově tráví svůj volný čas.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FENOMÉN VOLNÝ ČAS

Slovní spojení volný čas může ve většině lidí vyvolávat příjemné představy. Obvykle si pojem volný čas spojujeme s aktivitami, které děláme dobrovolně, nebo s těmi chvílemi, jež nám přinášejí uvolnění a radost. Je to obvykle čas, který máme sami pro sebe nebo chvíle, které trávíme s těmi nejbližšími lidmi v našem životě.

„Výraz volný čas má krásný zvuk. Vyvolává většinou velmi příjemné představy. Modrý hluboký prostor, bílá křídla ptáků, svoboda pohybu, poklid.“ (Pávková et al., 2002, s. 9) I toto krátké, téměř až umělecké, definování volného času vyjadřuje krásu, kterou v sobě volné chvíle mohou skrývat. Avšak na úvod je potřeba si vůbec pojem volný čas definovat. Jak už bývá pravidlem, ani v definování tohoto slovního spojení nepanuje mezi různými autory naprostá shoda.

Například Hofbauer (2004, s. 13) jej vymezuje takto: „Volný čas je čas, kdy člověk nevykoná činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a z nutnosti zachovávat a rozvíjet svůj život“. Jiní autoři definují volný čas takto: „Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin po odečtení času věnovanému práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“ (Průcha, Walterová a Mareš 1995, s. 255)

Pro lepší představu, co vše vůbec pojem volný čas zahrnuje, se podíváme na vymezení podle Pávkové, Hájka, Hofbauera a kol. (2002, s. 13), kteří pod pojem volný čas seskupují činnosti odpočinkové, rekreační, zábavné, také nejrůznější zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolnou společensky prospěšnou činnost a nezapomínají ani na časové ztráty, které výše zmíněné činnosti přináší. Dále zdůrazňují, že z pohledu dětí a mladých lidí nelze do volného času započítávat chvíle, které věnují vyučování ani činností s ním souvisejícím. Taktéž se do volných chvil nedá řadit čas věnovaný základní péči o zevnějšek, sebeobsluze, povinností, které má jedinec udělené v rámci chodu rodiny či domácnosti, chvíle strávené ve výchovných zařízeních a jiné časové ztráty.

Podstatným rysem volného času a znakem, který jej odlišuje od jiných chvil v životě člověka, je podle Hofbauera (2004, s. 13 - 18) jeho dobrovolný charakter. Jedinec se volnočasových aktivit zúčastňuje dobrovolně, na základě svobodného rozhodnutí. Díky skutečnosti, že do těchto činností není jedinec nikým nucen, přinášejí mu uvolnění, pocit

spokojenosti a radosti. Dobrovolná účast také obvykle zjednodušuje možnost aktivně zapojovat účastníky do průběhu samotných volnočasových činností, což napomáhá snadnějšímu formování osobnosti vychovávaného. Cílem výchovy prostřednictvím aktivit volného času je osvojení si nové dovednosti, znalosti či kompetence. Navíc tyto aktivity mohou vést jedince ke zdravému životnímu stylu, k veřejně prospěšnému chování, nebo dokonce vzbudit v jedinci hluboký zájem o určitou problematiku, která se může v budoucnu stát jeho povoláním. Výchova k volnému času napomáhá jedinci využívat obsahu volnočasových činností k dalšímu rozvoji osobnosti.

Jak Pávková, Hájek, Hofbauer a kol. (2002, s. 13) upozorňují, z výchovných důvodů je žádoucí pedagogicky ovlivňovat volný čas dětí a mládeže. A to především z důvodu nedostatečného množství zkušeností, které mladí zatím mají a tím pádem se nedokážou orientovat ve všech oblastech zájmových činností. Děti a mládež potřebují, aby vedení jejich volného času bylo nenásilné, citlivé, pestré a přitažlivé a zároveň, aby samotná účast na těchto aktivitách byla dobrovolná.

Z výše uvedených definic volného času a požadavků, které jsou kladeny na pedagogické ovlivňování této oblasti lze vyvodit jakési obecné poslání činnosti. „Posláním pedagogiky volného času je uschopňovat děti a mladé lidi k tomu, aby se za pomoci dospělých a později i samostatně učili vhodné aktivity a realizační způsoby správně volit a zvládat tak, aby byly ve prospěch rozvoje jich samých, jejich sociálního okolí, společnosti a přírody.“ (Hofbauer, 2004, s. 18)

1.1 Počátky pedagogického ovlivňování volného času

Ze starších písemných záznamů, které se jen výjimečně zmiňovaly o denním režimu tehdejších lidí lze vyčíst, že pojem volný čas ještě na konci středověku a na začátku novověku téměř neznali. Drtivou většinu dne trávili prací, aby uživili sebe a rodinu. Obvykle jim nezbýval čas na nic jiného než na práci, další povinnosti spojené se starostí o rodinu či domácnost a na spánek. I děti obvykle většinu dne pracovaly, když pomáhaly rodičům. Popřípadě si hrály spolu s ostatními dětmi, takže o pedagogickém ovlivňování volného času nemůžeme hovořit. (Pávková, Hájek, Hofbauer et al., 2002, s. 18 – 20)

Počátky výchovy ve volném čase jsou podle Pávkové, Hájka, Hofbauera a kol. (2002, s. 21) spojeny s proměnou životního způsobu lidí a s proměnami pracovních povinností

obyvatel. Nejpodstatnějším faktorem, který napomohl ke vzniku volného času v životě pracujících, bylo zkrácení pracovní doby. K této proměně samozřejmě nedošlo ze dne na den, ale obecně se hovoří o časovém horizontu 17. až 19. století, během kterého došlo k postupnému zkrácení pracovní doby. Tím pádem se lidem naskytla možnost využívat svůj volný čas k regeneraci sil, rozvoji zájmů, nebo jiné činnosti.

„V souvislosti s pevnou pracovní dobou a s tím, že se lidé stále více přesouvali za prací do měst, vznikal problém, kam s dětmi po skončení výuky a jak kompenzovat těžký život dělníků a dělnic. Problematika trávení volného času se stávala stále aktuálnější a ve společnosti se začala objevovat různá zařízení, která se věnovala otázce využívání volného času.“ (Janiš, 2009, s. 9)

Jak uvádí Hofbauer (2004, s. 27) tento historický vývoj přinesl pro člověka a jeho volný čas zásadní změny. Významně se proměnila skladba životního režimu jedince. Množství času věnovaného základním životním potřebám se ustálilo na 40 % času. Podíl doby strávené prací byl zredukován skoro na čtvrtinu doby původní. Naopak podíl volného času v životě jedince se více než ztrojnásobil. V důsledku těchto změn zaujal volný čas svým rozsahem v životě jedince přední místo, druhé místo připadá základním životním potřebám jedince, zatímco se pracovní povinnosti dostávají až na místo poslední.

Konec 18. a celé 19. století bývá označováno, jako období nejbohatší na osobnosti v oboru pedagogiky volného času. Velký přínos měla výchovná činnost J. J. Pestalozziho a Giovanniho Bosca.

Největším Pestalozziho počinem v oblasti výchovy dětí a mládeže, nejen ve volném čase, je zajisté vybudování statku Neuhoř, kde vychovával chudé děti. Poté byl pověřen řízením výchovy osiřelých a žebravých dětí ve Stanzu. (Přadka, 2002, s. 32 - 33)

Giovanni Bosco pečoval především o chudé chlapce z Turína a okolí. Jeho výchova probíhala v souladu s křesťanskou morálkou. Nejdůležitější poslání výchovy se skrývá v prevenci. Naopak odmítal trestání vychovávaných. Vyzdvihuje důležitost vzájemné pomoci a pomoci bližnímu, která je základem kázně a sebevýchovy. Hlavním posláním vychovatele je být chlapcům stále k dispozici, učit chlapce, vychovávat je a připravovat pro život a práci, kterou se budou v budoucnu živit. (Přadka, 2002, s. 33 – 37)

Postupně se začala formovat sdružení pečující o volný čas dětí a mládeže, jako Sokol, sdružení křesťanských mužů a žen YMCA (YWCA). Dále skautské hnutí založené

v USA. Trampské hnutí a další. Avšak podrobněji se historickému vývoji a popisu vybraných sdružení budeme věnovat v samostatné podkapitole.

Na závěr je zajisté na místě uvést definici samotného pojmu pedagogické ovlivňování volného času. Podle Vážanského (2001, s. 86) se pedagogické ovlivňování volného času v první řadě snaží opakovaně jedinci zajišťovat předpoklady pro jeho optimální růst, učení, vývoj a existenci.

„Pedagogické ovlivňování volného času by mělo podporovat aktivitu dětí a mládeže, poskytovat prostor pro jejich spontaneitu, uspokojovat potřeby nových dojmů, seberealizace, sociálních kontaktů, kladné citové odezvy, ale poskytovat i pocit bezpečí a jistoty. Činnosti ve volném čase konané na základě dobrovolné účasti a vhodným pedagogickým způsobem motivované a usměrňované poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti tělesných a duševních vlastností i sociálních vztahů.“ (Pávková, Hájek, Hofbauer et al., 2002, s. 17)

1.2 Pohledy na výchovu ve volném čase

Pohledy na výchovu ve volném čase se liší. Někteří autoři v této souvislosti specifikují hlediska související s volným časem. Problematiku volného času ovlivňují především tato: hledisko ekonomické, sociologické, politické, zdravotně – hygienické, pedagogické a psychologické.

Ekonomické hledisko představuje podle Pávkové, Hájka, Hofbauera a kol. (2002, s. 15 - 16) především množství prostředků, které společnost investuje do zařízení volného času. Nesmíme opomenout ani rozmach komerčního odvětví volného času. Průmysl volného času se v poslední době stal velmi dobře prosperujícím odvětvím. Hledisko sociologické zkoumá, jak činnosti ve volném čase ovlivňují, popřípadě utváří mezilidské vztahy a zdali tyto aktivity přispívají ke kultivaci vztahů mezi jedinci. Při činnostech volného času dochází k utváření formálních i neformálních skupin, kterých se jedinec stává součástí a které jej ovlivňují. Nelze zapomínat ani na nezastupitelnou roli rodiny, kdy rodiče slouží jako vzory pro děti a to jak pozitivní, tak i negativní.

I Hofbauer zdůrazňuje úlohu rodiny. Právě rodina učí děti základním návykům, jak volný čas trávit a jak s ním nakládat. „Rodina pro dítě i mladého člověka zůstává nadále prvním prostředím, které pro jejich volný čas vytváří (či má vytvářet) podmínky:

hodnotová východiska a motivaci k dosahování životních cílů. Je důležité takové uspořádání rodiny, které dětem poskytuje dostatek času a vytváří podmínky pro spoluúčast na jeho plánování a prožívání. Podstatné je zajištění finančních a hmotných potřeb, zejména individuálního vybavení a placených služeb, informace a podněty pro účast v dalších prostředích mimo rodinu.“ (Hofbauer, 2004, s. 61)

Politické hledisko podle Pávkové, Hájka, Hofbauera a kol. (2002, s. 16) určuje, do jaké míry bude stát zasahovat do volného času svých obyvatel. Zdali bude stát věnovat patřičnou pozornost zařízením pro ovlivňování volného času. Mezi hlavní úkoly státu patří spoluúčast na zakládání a financování zařízení pro volný čas, vytváření podmínek pro uspokojování spontánních aktivit dětí a mládeže, příprava profesionálních i dobrovolných pedagogů pro volnočasovou činnost a také ochrana před nepřiměřenou komercializací některých zařízení, pečujících o volný čas dětí a mládeže. Jak dodává Vážanský (2001, s. 46): „Volnočasovou politiku zabezpečuje část politiky společnosti, orientovaná na základní lidskou potřebu seberealizace a sebeaktualizace a na průběžné poskytování smyslu života. Prvořadým úkolem společnosti je rozvoj vnějších rámců pro subjektivně přijatelný a uspokojivý život uvnitř sociálních vztahů. To znamená, že lidem je třeba v práci i ve volném čase během všedního dne i v průběhu volna poskytnout šanci k nalezení sebe sama, k neodcizení se. Na základě akceptovaných sociálních povinností a v souladu s nadřazenými ekonomickými i ekologickými cíli se musí humánně a na okolní svět orientovaná politika volného času formulovat jako podpora kvality života. Cesta vede zlepšením podmínek a situací volného času pro lidi všech vrstev v rámci potřebami vyhraněných zařízení a neporušeného životního prostředí.“

Zdravotně – hygienický pohled podle Pávkové, Hájka, Hofbauera a kol. (2002, s. 17) zajišťuje, aby využívání volného času podporovalo zdravý tělesný i duševní vývoj jedince. Například je podstatné naučit děti a mládež správnému uspořádání denního režimu, hygieně prostředí i sociálních vztahů, hygieně duševního života apod. Využívání volného času správným způsobem se pozitivně projevuje na zdravotním stavu člověka. Posledním hlediskem, které je nutno vzít v potaz v souvislosti s problematikou volného času dětí a mládeže je pedagogické a psychologické hledisko. To v první řadě klade důraz na respektování individuálních zvláštností každého člověka. Volnočasové činnosti by měly přispívat k uspokojování biologických i psychických potřeb jedince.

1.3 Funkce volného času

Mezi funkce, které má výchova ve volném čase naplňovat, patří: výchovně – vzdělávací funkce, zdravotní funkce, sociální funkce a funkce preventivní.

Výchovně vzdělávací funkce klade důraz především na usměrňování, kultivaci a uspokojování zájmů a potřeb vychovávaných. Zaměřuje se na osvojení si žádoucích morálních vlastností a postojů. „Prostřednictvím pestrých a zajímavých činností se děti motivují k společensky žádoucímu využívání volného času, k získávání nových vědomostí, dovedností i návyků a tím i k rozvoji poznávacích procesů a k celoživotnímu vzdělávání. Úspěchy v v zájmových činnostech přinášejí pocit uspokojení, příležitost k seberealizaci a přiměřenému sebehodnocení.“ (Pávková, Pavlíková, Hrdličková et al., 2002, s. 39 - 40)

Zdravotní funkce vede děti a mládež nejen ke zdravému životnímu stylu. Významnou roli zdravotní funkce spatřuje Hofbauer také v péči o volný čas dětí a mládeže trpící určitým zdravotním znevýhodněním. Zařízení volného času tak vycházejí vstříc individuálním potřebám jednotlivých účastníků, svoje působení přizpůsobují jejich stavu a možnostem. Zvýšenou pozornost věnují individuálním terapeutickým přístupům. „V těchto souvislostech se hovoří o léčebné rekreaci, která zahrnuje léčebné postupy rekreační aktivity osob nemocných. Jejím výchozím cílem je léčit, zlepšovat fungování organismu, omezovat i vylučovat důsledky nemoci.“ (Hofbauer, 2004, s. 95) U zdravotní funkce výchovy ve volném čase nelze opomenout důležitost pohybové a sportovní činnosti, která kompenzuje hodiny vysedávání ve škole nebo doma u počítače či televize. Zařízení zajišťující stravu mohou vést děti a mládež ke správné životosprávě a k dodržování základních hygienických návyků. Velký význam má i estetické, hygienicky nezávadné a dostatečně prostorné prostředí, ve kterém se volnočasové činnosti odehrávají. V neposlední řadě je kladen důraz na bezpečnost práce při vykonávání těchto činností. (Pávková, Pavlíková, Hrdličková et al., 2002, s. 40)

Sociální funkce výchovy ve volném čase nezapomíná ani na terénní sociální práci. Ta, mimo jiné, věnuje pozornost tomu, jak tráví volný čas mladí lidé, kteří jsou sociálně ohroženi nebo negativním vlivům již podléhají. Právě účinné výchovné zhodnocování volného času je nejlepší prevencí vzniku problémů, jako je drogová závislost, bezdomovectví, prostituce nebo kriminalita. Naopak nedostatek těchto preventivních, volnočasových programů může vést ke vzniku sociálně patologických jevů v chování mládeže.

Posláním zařízení volného času je připravovat a poskytovat dostatečnou nabídku volnočasových činností pro takto ohrožené osoby. (Hofbauer, 2004, s. 95 – 96)

Jak upozorňuje Pávková, Pavlíková, Hrdličková a kol. (2002, s. 40 – 41) za sociální funkci je považována i odlehčovací služba pro rodiče, kteří se v době, kdy se děti účastní organizovaných aktivit ve volném čase, mohou věnovat svým povinnostem. Dalším posláním nejen volnočasových zařízení je vyrovnávání rozdílů mezi dětmi, které vznikají na základě různých materiálních i psychologických podmínek v jednotlivých rodinách. Celou sociální funkcí prostupuje snaha o vytváření bohatých a bezproblémovým sociálních vztahů mezi účastníky navzájem. Neopomenutelnou součástí sociální funkce výchovy je i nácvik komunikativních dovedností, rozvoj sociálních kompetencí a nauka o pravidlech společenského chování.

Poslední funkcí pedagogiky volného času je zajištění prevence vzniku sociálně patologického chování. Může jít o prevenci primární, sekundární i terciární. Problematice prevence se však budeme podrobněji věnovat až ve druhé kapitole.

2 VOLNÝ ČAS JAKO PREVENCE VZNIKU SOCIÁLNĚ - PATOLOGICKÉHO CHOVÁNÍ

Jedním z nejdůležitějších posláních výchovy ve volném čase je prevence vzniku sociálně patologického chování. Právě smysluplným využitím volného času mu lze buď úplně předcházet, nebo alespoň zmírňovat jeho dopad na jedince i na celou společnost. V úvodu druhé kapitoly si nejdříve vymezíme samotný pojem prevence a uvedeme si, jak lze prevenci dělit.

Kraus (2008, s. 148) specifikuje takzvanou sociální prevenci. Ta podle něj představuje předcházení a ochranu před potencionálními sociálně patologickými jevy. Samotnou prevenci rozděluje na primární, sekundární a terciární.

„Při primární prevenci se snažíme předejít sociálně deviantnímu jednání v situacích a prostředích, kde ještě daný jev nenastal. Při sekundární prevenci působíme na osoby, které jsou z hlediska sociální patologie rizikové nebo se již deviantního chování dopustily. Terciární prevencí rozumíme snahu o zabránění recidivě (např. rozdávaní sterilních injekčních stříkaček drogově závislým).“ (Kraus, 2008, s. 148)

Jak zmiňují Urban, Dubský a Bajura (2012, s. 70 - 71) prevence je nejefektivnějším způsobem boje proti vzniku sociálně patologických projevů v chování. Za nejúčinnější považuje v oblasti prevence sociálně strukturální změny ve smyslu sociálního inženýrství. To vychází z kombinace poznatků empirických výzkumů, sociologických, právních a ekonomických teorií. Sociální inženýrství usiluje o odstranění sociálních problémů a o odstranění toho, co nazýváme sociální patologií.

Kraus (2008, s. 148) jmenuje také další kritéria, podle kterých lze sociální prevenci dělit. Podle rozsahu definuje prevenci plošnou, ta je aplikována v rámci celé společnosti. Prevenci skupinovou, která se zaměřuje na vybrané skupiny (například mládež). A prevenci individuální, zaměřenou na konkrétního jedince. Dalším užívaným způsobem členění je rozdělení prevence na specifickou a nespecifickou. Přičemž specifická se týká jednotlivých deviací (prevence šikany, kriminality). Zatímco nespecifická prevence je pojímána jako snaha o celkové formování osobnosti ke zdravému životnímu stylu a k dosažení zdravé osobnosti jedince, která bude schopna sama odolávat nejrůznějším negativním vlivům, ohrožením a nástrahám. A právě nespecifická prevence se prolíná celým procesem výchovného působení na děti a mládež.

2.1 Projevy sociálně - patologického chování

Ondrejkovič a kol. (2009, s. 22) definuje sociální patologii, jako souhrnný pojem označující nezdravé, nenormální a společensky nežádoucí jevy. Patří sem i sankciované formy chování deviantního a v neposlední řadě také studium vzniku jejich příčin a existence. Jiný pohled přidávají Urban, Dubský a Bajura (2012, s. 69): „Sociální patologie je označením pro všechny nenormální nebo všeobecně nežádoucí společenské jevy. Zahrnuje všechny sankciované formy a podoby deviantního chování a studium příčin jejich vzniku. Stanovování, co je patologické, se odvíjí od pojetí normality akceptovaného danou společností.“

Ve výše zmíněných definicích pojmu sociální patologie se shodně objevují pojmy deviantní a nenormální (abnormální) chování. Proto je na místě si tyto pojmy, úzce související se sociální patologií, stručně definovat.

Sociální deviaci popisuje Ondrejkovič a kol. (2009, s. 32 – 34) jako podtřídu chování a zároveň termín, který označuje odchylku od společností očekávaného, standardizovaného a institucionalizovaného chování, které předepisuje sociální norma platná v určité společnosti, skupině apod. Centrálním pojmem se proto v oblasti teorií sociální deviace stává chování. To má dva protipóly chování konformní a chování odchylovající se od norem (deviantní). Fischer a Škoda (2009, s. 14 – 15) vysvětlují sociální deviaci takto: „Sociální deviace je definována jako způsob jednání, které není konformní vůči společenské normě, jež je akceptována většinou populací. Za sociální deviaci je považováno narušení jakékoliv sociální normy. To znamená nejen takové normy, jejíž porušení může být morálně nebo právním způsobem sankciováno. Sociální deviaci tedy nelze ztotožňovat například s kriminalitou, ta je pouze jednou ze sociálně deviantních forem chování. Deviace je obecně definována, jako kterákoli odchylka od normální struktury či funkce. Na rozdíl od sociální patologie je pojem deviace hodnotově neutrální. V literatuře se můžeme setkat s rozlišením deviantních způsobů chování na deviaci pozitivní a deviaci negativní“

Jak uvádí Vágnerová (2002, s. 19 - 21) rozlišení toho, co je normální a co už je odchylkou, je velice složité. Toto hodnocení závisí na použitém měřítku i teoretickém přístupu. Hranice mezi normálním a abnormálním chováním nelze přesně určit, jelikož se mění v čase a v závislosti na sociokulturním kontextu. Vágnerová proto vymezuje několik pojetí normality. Norma se na základě statistického pojetí normality ztotožňuje s hodnotou

s nejvyšší četností v populaci. Další pojetí normality se nazývá funkční. Jedná se o pojetí, kdy je za normální považováno to, co umožňuje optimální fungování jedince. Toto pojetí souvisí s pragmatickým přístupem, který za normální (žádoucí) považuje takový projev, který vede k potřebnému efektu. Sociokulturní pojetí normality považuje za normální to, co je ve společnosti a kultuře obvyklé.

V následujících části práce si postupně vymezíme nejzávažnější a nejrozšířenější typy sociálně patologických projevů chování. Konkrétně použijeme upravené dělení podle Fischera a Škody (2009).

2.1.1 Agresivita a násilí, delikvence a kriminalita

Podle Fischera a Škody (2009, s. 46) můžeme z hlediska sociální patologie za agresivní považovat takové chování, které vede k porušování sociálních norem. Chování omezující práva a narušující integritu sociálního okolí. Agresivita je tedy označení tendence k útočnému a násilnému jednání vůči jiné osobě. Agrese označuje samotný projev takového jednání. Pojem násilí pak bývá v sociologii používán pouze pro označení lidského jednání a chování. Vágnerová (2002, s. 266) toto chování vymezuje takto: „Agresivní chování je obvykle prostředkem, jak dosáhnout uspokojení, kterému stojí v cestě překážky. Agresivní jednání bývá stimulováno prožitkem hněvu, vzteku, který je spojen s uvědoměním zátěže.“ (Vágnerová, 2002, s. 266)

Příčiny agresivity a násilí můžeme podle Fischera a Škody (2009, s. 50 – 51) rozdělit na vrozené (biologické) a získané (sociální). Jedním z biologických faktorů je u mužů zvýšená hladina testosteronu. Dále předpoklady k agresivitě mohou souviset s funkcí CNS. Vyšší tendence k agresivnímu jednání může mít spojitost s úrazem nebo onemocněním, s dysfunkcí serotoninergního systému apod. Druhou příčinu vzniku agresivního jednání, tedy sociální (získanou) vysvětluje Vágnerová (2002, s. 267) takto: „Sklon k agresivnímu chování se rozvíjí učením, není tedy závislý jen na dědičnosti, ale i na vlivech prostředí. Děje se tak již v rodině, jednak pozitivním posilováním agresivních postojů dítěte (dítě si potvrzuje užitečnost agresivního chování – něco tím získalo a nikdo je za ně nepotrestal), a učením nápodobou (dítě dělá to, co vidí u ostatních lidí, zejména těch, kteří jsou pro ně významní). Jak je zřejmé, posilování agresivních tendencí je ve značné míře závislé na rodičích, na jejich hodnotovém systému, stylu výchovy i jejich preferovaném způsobu chování.“

Podle Fischera a Škody (2009, s. 53 – 55) je agresivita a násilí záležitostí jak jednotlivců, tak společnosti jako celku. Společenské klima se proto na jeho vzniku a rozvoji značnou mírou podílí. Za zvlášť nepříznivý lze považovat vliv médií, která často zprostředkovávají kontakt s násilnými jevy. Výsledky výzkumů, zkoumajících vliv pravidelného sledování násilí potvrzují, že růst násilí ve společnosti je z velké části zapříčiněn prezentací násilí dětskému publiku. U dětí toto násilí zasahuje do vývoje jejich, teprve se tvořící, osobnosti. Časté sledování násilí může vést děti ke zvědavosti a později dokonce k zálibě v násilí. Jedinec se stává citově otupělým, ztrácí soucit s obětí a snadněji schvaluje násilí nebo se dokonce stává násilníkem. Vágnerová (2002, s. 267) dodává: „Symbolicky prezentované násilí může sloužit k odreagování napětí a agresivity, ale může jej zároveň stimulovat a aktivizovat. Například dospělý člověk se sledováním thrilleru odreaguje. Avšak dítě, které hůře diferencuje symbolickou rovinu od reality, bude vnímat příběh jako součást skutečnosti. Proto se může snadněji identifikovat s agresorem a zkusit něco podobného.“ Specifickým typem agresivního chování je podle Fischera a Škody (2009, s. 55 – 56) vandalizmus. Ten je charakterizován, jako logicky nezdůvodnitelné poškozování a ničení veřejného a soukromého majetku, které pachatelé nepřinášejí žádný zisk. Vandalizmus bývá často spojován s životním stylem skupin dospívajících a bývá doprovázen konzumací alkoholu nebo drog. Hlavní znak tohoto chování spočívá v jeho iracionalitě.

„Delikvence je chování, které se týká nejen kriminality. Zahrnuje také činy, které nejsou jinak trestné. Patří sem například přestupky, dále trestná činnost osob ve věku mladším než 15 let, kdy nelze trest z důvodu věku uložit. Velmi často bývá delikvence používána v souvislosti s nepřijatelným chováním dětí a mládeže. (Fischer a Škoda, 2009, s. 156) „Kriminalitu považujeme za druh odlišného chování, které je nepřijatelné a sankcionované trestním právem. Věda zabývající se kriminalitou se nazývá kriminologie. Je to osobitá vědní disciplína, která se zabývá kriminalitou jako sociálním jevem, včetně příčin, otázek, jak je možné kriminalitě předcházet (prevencí) a otázkami zkoumající oběti trestných činů“ (Ondrejko et al., 2009, s. 188)

Příčiny vzniku, popřípadě rozvoje kriminality a delikvence dělí Fischer (2009, s. 157 – 159) na biologické, psychické a sociální. Mezi biologické faktory patří například pohlaví. Muži se kriminality a delikventního chování dopouštějí častěji než ženy. Dalším faktorem je věk. Tohoto chování se obvykle dopouští mladí lidé ve věku do 26 let.

Mezi biologické faktory dále patří vrozené dispozice k určitým způsobům reagování, rané poruchy a poškození CNS, poruchy chování a emocí nebo hyperkinetické poruchy. Psychické poruchy zkoumají úroveň mentálních schopností jedince. Obecně lze tvrdit, že kriminálního chování se častěji dopouštějí jedinci, jejichž rozumové schopnosti jsou nižší a osoby silně temperamentní. Mnoho delikventů také trpí disociální poruchou osobnosti, poruchami emocionality nebo sexuální preference. Ze sociálních faktorů stojících za vznikem kriminality je nutno zdůraznit úlohu rodiny. Chování rodičů se stává vzorem. Dalším sociálním faktorem je působení vrstevnických skupin, dosažená úroveň vzdělání a postavení jedince ve společnosti.

2.1.2 Zneužívání psychoaktivních látek

„Za psychoaktivní látku se považuje každá látka, která ovlivňuje psychickou činnost. Některé psychoaktivní látky vyvolávají závislost.“ (Malá a Pavlovský, 2002 cit. podle Fischer a Škoda, 2009, s. 88) Vágnerová (2002, s. 301 – 302) uvádí příklady psychoaktivních látek. Jedná se například o alkohol, opiáty, kanabinoidy sedativa a hypnotika, stimulancia, halucinogeny nebo rozpouštědla. Podle Fischera a Škody (2009, s. 88) je návykovou látkou každá chemická látka, která mění psychický stav a na kterou se může vytvořit návyk a závislost. Existují dva základní typy závislosti. Fyzická závislost se projevuje nepříjemnými tělesnými stavy (třes, pocení, křeče, průjem) při vysazení, nebo při prudkém snížení pravidelné dávky. Psychická závislost představuje silnou touhu po opětovném navození příjemných duševních stavů.

Motivace k užívání psychoaktivních látek je různá. „Potřeba vyřešit problémy, uniknout stresovým situacím a frustraci, uvolnit zábrany. Potřeba dosáhnout uspokojení nebo slasti, která není nijak dosažitelná, resp. není běžně dostupná. Potřeba uniknout stereotypu, nudě, získat inspiraci. Potřeba sociální konformity, uchování sociálních vztahů, potřeba být akceptován skupinou nebo subkulturou, v níž užívání drogy patří k standardům chování.“ (Vágnerová, 2002, s. 288)

Fischer a Škoda (2009, s. 92) rozdělují škodlivé účinky psychoaktivních látek do 4 kategorií. První kategorií jsou akutní či krátkodobé stavy. Tedy stavy následující ihned po požití psychoaktivní látky. Ty lze popsat jako přechodné proměny ve fyziologických, behaviorálních a psychických funkcích. Druhou kategorií jsou chronická zdravotní postižení, vznikající dlouhodobějším užíváním psychoaktivních látek. Jedná se například o jaterní

cirhózu, rozedmu plic apod. Třetí kategorií jsou akutní sociální důsledky, které jsou bezprostřední reakcí společnosti na jedince zneužívající psychoaktivní látky. Patří sem například ukončení vztahu s partnerem, zatčení apod. Poslední kategorií jsou chronické sociální důsledky. Ty jsou spojeny s profesními a rodinnými problémy, které mohou vést až k rozpadu rodiny nebo profesního života jedince. Zvláště u dospívajících jedinců je proto velice důležitá včasná prevence drogové závislosti. Tu Ondrejkořič a kol. (2009, s. 283 – 284) rozděluje do tří úrovní. První rovina (primární prevence) má za úkol vytvářet optimální podmínky pro zdravý vývoj dětí v prostředí školy a školských zařízení. Druhá rovina (sekundární prevence) je realizována ve smyslu odborné práce s osobami s poruchami psychosociálního vývoje a s poruchami chování. Za pomoci preventivních programů a opatření, jejichž cílem je zabránit zafixování sociálně patologického chování. Nezbytná je také spolupráce příslušného zařízení s rodinou dospívajícího jedince. Třetí rovina (terciární prevence) je realizována v podobě komplexní, odborné péče o osoby se závažnými poruchami chování a asociálním vývojem. U osob, kterým byla nařizena ustavní výchova, reedukační nebo terapeutický přístup.

2.1.3 Suicidální jednání, návykové a impulzivní poruchy

„Pod pojmem suicidální jednání rozumíme činnosti, které souvisí se suicidální aktem, a to bez ohledu na to či už dojde k realizaci sebevraždy nebo ne. Proto k suicidálnímu jednání řadíme všechny suicidální nápady a fantazijní představy zabývající se myšlenkami na suicidium, přípravu suicidálního aktu, suicidální výhrůžky, upozornění na suicidální záměr až po suicidální pokus a dokonale suicidium. Samotná sebevražda je vlastním úmyslným usmrcením.“ (Ondrejkořič et al., 2009, s. 364)

Urban, Dubský a Bajura (2012, s. 193 – 195) uvádějí členění sebevražd, podle skutečnosti, kterou je toto jednání motivováno. Obvykle se jedná o afektogenní reakci na tíživou situaci (stres). Tato situace se jedinci zdá bezvýchodná, ztrácí smysl života. Může jít například o zničení životních hodnot, nedostatek lásky nebo porozumění. Tzv. bilanční sebevraždy jsou únikem z neřešitelné životní situace. Obvykle se jedná o osoby nevyléčitelně nemocné nebo trpící. Dále o osoby existenčně a jinak postižené, bez dalších životních perspektiv. Jejich sebevražda bývá způsobena pocitem krajní beznaděje, méněcennosti nebo pocitem nesnesitelnosti vlastní existence. Existují také případy nevědomých sebevražd. Kdy se jedná o případy autodestruktivních reakcí, které jsou provedeny

např. formou nevysvětlitelné autohavárie apod. Ritualizované sebevraždy jsou obvykle spjaty s orientálními kulturami a náboženstvími. Únikové sebevraždy jsou obvykle vyvolány strachem ze smrti, nesnesitelnou bolestí, strachem z testu apod. Jako specifickou oblast vymezuje Ondrejkovič a kol. (2009, s. 360) sebevražednost dospívající mládeže. Příčiny bývají často velmi subjektivní, vyplývající z nesprávného zhodnocení reálné životní situace. Motivem sebevraždy dospívajících bývají obvykle problémy v interpersonálních vztazích. Například konflikty v rodině, rozchody, smrt rodiče (rodičů), výrazná změna rodinného prostředí, sociální izolace dítěte, neúspěchy ve škole nebo zklamání v lásce.

Jak uvádí Vágnerová (2002, s. 310) návykové a impulzivní poruchy jsou jinak běžné, často i sociálně žádoucí činnosti, které se však vymknou jedincově kontrole a mění se v patologickou variantu. Patří sem například patologické hráčství, patologické zakládání požárů (pyromanie), patologické kradení (kleptomanie), trichotillomanie (zřetelný úbytek vlasů z důvodu jejich vyškubávání) a jiné návykové a impulzivní poruchy. Pro návykové a impulzivní poruchy lze, podle Fischera a Škody (2009, s. 126), vysledovat společné charakteristiky, které je umožňují oddělit od jiných poruch. Jedná se o neschopnost odolat pokušení, přestože si jedinec uvědomuje, že je jeho jednání nežádoucí. Jedinec si je vědom narůstajícího napětí před provedením činu, avšak toto napětí lze odstranit pouze vykonáním činu. Toto jednání je spojeno s pocitem vzrušení, uvolnění a uspokojení v době realizace činu.

Konkrétně patologické hráčství vymezují Urban, Dubský a Bajura (2012, s. 168) takto: „Pro patologické hráčství jsou charakteristické časté, opakované epizody hráčství, které dominují v životě jedince a vedou k poškození sociálních, materiálních a rodinných hodnot a mnohdy k rozsáhlému zadlužení.“ Podíl na vzniku této závislosti připisuje Smolík (1996 cit. podle Vágnerová 2002, s. 311) zejména těmto faktorům: „Na vzniku chorobné závislosti na hře se mohou podílet zejména následující faktory. Stresová situace, která zvyšuje riziko únikové aktivity (v tomto případě hraní). Nabídka hry jako spouštěcí podnět ve formě hracích automatů, hráčské skupiny apod. Osobnostní vlastnosti, které představují jakousi obecnou predispozici k hráčství: extroverze, menší zábrany, narcistické rysy, nedostatek spolehlivého vztahu, nedostatek empatie a nedůvěra“ (Smolík, 1996 cit. podle Vágnerová 2002, s. 311) Mezi sociální důsledky závislosti na hře patří například ohrožení profesní role z důvodu změny chování hráče, ztráty motivace a následného zhoršení výkonu, které doprovází každou závislost. Závislost na hře může

vést k narušení mezilidských vztahů, jelikož potřeba hrát se stává hodnotnější než citový vztah. Cílem léčby patologického hráčství je úplná abstinence, jinak se gambler závislosti nikdy nezbaví. (Vágnerová, 2002, s. 313)

2.1.4 Sociálně patologické jevy spojené s prostředím rodiny

„V některých případech se rodina sama o sobě může stát zátěží. Může se tak stát i zdrojem vzniku a rozvoje různých sociálně psychických problémů a následných sociálně patologických jevů. Může dojít k vážnému narušení psychosociálního vývoje a fungování všech jejích členů, zejména ale dětí. Jevů, které mohou negativně působit je celá řada. Z hlediska orientační rodiny se jedná o: problém dysfunkce až afunkce rodiny, zvláště pokud je spojen s psychickou deprivací. Problém anomálních osobností rodičů, kdy se rodiče nemohou, neumějí či nechťejí z různých důvodů o dítě správně pečovat. Problém úplnosti rodiny, náhradních rodičů, náhradní výchovy až výchovy ústavní. Problematika týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN).“ (Fischer a Škoda, 2009, s. 140)

Syndrom CAN definuje Ondrejkovič a kol. (2009, s. 147) jako soubor příznaků, které se obvykle objevují v důsledku úmyslného ubližování dítěti ze strany jeho vychovatelů. Toto ubližování může zahrnovat tělesné a psychické týrání, zanedbávání a sexuální zneužívání. Vágnerová (2002, s. 321) specifikuje zanedbávání dítěte, jako nedostatečnou aktivitu rodičů a omezení interakce rodičů s dítětem. Což může vést k deprivaci citové (strádání v oblasti citových potřeb dítěte) a deprivaci sociokulturní (nedostatek podnětů nutných k rozvoji schopností dítěte). Fyzické týrání označuje jako zneužití fyzické síly dospělého vůči dítěti. Psychické týrání se projevuje nepřiměřenou kritikou dítěte, jeho ponižováním a citovým vydíráním. Sexuální zneužívání Vágnerová definuje jako zneužití moci nad dítětem pro sexuální uspokojení dospělého, které poškozují dítě jak v oblasti psychické, tak duševní.

„Zkušenost s týráním a zneužíváním se projeví změnou vztahu k sobě samému i k ostatním lidem. Tato zkušenost se projeví i v dospělosti. Týrané děti se s vyšší pravděpodobností stávají týrajícími rodiči. Sexuální zneužívání ovlivní vztah k sexualitě a způsob zvládnutí partnerské role. Postoj široké veřejnosti k násilí páchanému na dětech je negativní, ale převážně pasivní.“ (Vágnerová, 2002, s. 354)

3 INSTITUTE PĚČUJÍCÍ O VOLNÝ ČAS PUBESCENTŮ

V úvodu třetí kapitoly si vymezíme období rané adolescence (pubescence) z pohledu vývojové psychologie. „Dospívání je přechodným obdobím mezi dětstvím a dospělostí. Za posledních sto let se ve vyspělých zemích období dospívání rozšířilo oběma směry. Urychlil se nástup dospívání (v souvislosti s tzv. sekulární akcelerací – celkovým urychlováním růstu a vývoje) a současně se s většími nároky na vzdělávání a dosažení ekonomické nezávislosti oddálil nástup plné dospělosti.“ (Skorunková, 2013, s. 106) Vágnerová (2008, s. 323) zahrnuje do období rané adolescence, též označované jako pubescence, jedince ve věku 11 – 15 let. Jedná se o první polovinu období dospívání, avšak je nutné mít na vědomí individuálnost vývoje každého jedince. V této fázi vývoje dochází jednak k proměnám fyziologickým, tak ke změnám v prožívání, chování nebo myšlení dospívajícího chlapce nebo dívky. Kern a kol. (2000, s. 177) doplňuje: „S počátkem pohlavního dozrávání se v dospívajících začínají odehrávat tělesné změny, jejichž novost a intenzita mají vliv na psychické prožívání.“

Jak uvádí Vágnerová (2008, s. 323) nejviditelnější změnou je dospívání tělesné, spojené s pohlavním dozráváním. V souvislosti s tělesným dozráváním dochází k celkové proměně zevnějšku dospívajícího, což vede k změně sebepojetí jedince i reakcí okolí. Skorunková (2013, s. 107) dodává: „V pubescenci vzrůstá význam zevnějšku. Dospívající zaměřují pozornost na vlastní vzhled, o němž často pochybují, přejí si vypadat jinak, lépe, záleží jim na tělesné atraktivitě. Tělesné změny však probíhají mimo volní kontrolu pubescenta, který se stává pouze jejich pozorovatelem a musí se s nimi nějak vypořádat.“

Dále podle Vágnerové (2008, s. 323) dochází v rámci vývoje jedince ke změně způsobů myšlení. Dospívající jedinec získává schopnost uvažovat abstraktně a to dokonce o reálně neexistujících variantách. Skorunková (2013, s. 107 – 108) spatřuje rozdíl v myšlení prepubertálních školáků a pubescentů v tom, že mladší děti poznávají svět jednoduše takový, jaký je. Naopak pubescenti dokážou uvažovat o tom, jaký by svět mohl, nebo měl být. V myšlení pubescenta se nově objevuje kritičnost, tím pádem se názory těchto dospívajících jedinců začínají lišit od názorů dospělých. Myšlení a názory pubescentů bývají obvykle radikální, bez ochoty najít kompromis. Další podstatnou změnou v myšlení dospívajícího jedince je orientace na budoucnost. Pubescenti již uvažují o své vlastní budoucnosti. Z velké části sní o tom, čeho by chtěli v životě dosáhnout, jak by chtěli svůj život prožít apod.

Proměnou prochází emoční prožívání pubescentů a také jejich vztah k rodičům, vrstevníkům a okolí, jako celku. „Hormonální proměny stimulují změny emočního prožívání, jehož výkyvy mohou upoutávat pozornost a ovlivňovat aktuální hodnocení dospívajícího. Pubescent se začíná osamostatňovat z vázanosti na rodiče, značný význam pro něho mají vrstevníci, s nimiž se ztotožňuje. Pro toto období je důležité přátelství, ale i první lásky, počáteční experimentace s partnerskými vztahy. Starší pubescenti usilují o odlišení vlastní skupiny od dětí i dospělých a tuto potřebu svému okolí signalizují prostřednictvím úpravy zevnějšku, specifického životního stylu, zájmů, hodnot apod.“ (Vágnerová, 2008, s. 323)

Hlavní problém dospívajícího jedince spatřuje Kern a kol. (2000, s. 177 – 178) v tzv. sociální nezakotvenosti. Tu vysvětluje jako stav, kdy se pubescent již necítí být dítětem, avšak ještě nemůže být považován za dospělého. Jedinec totiž ještě není ekonomicky nezávislý (povolání, příjmy). Pubescent si proto klade otázky. Kdo jsem? Jak mě vidí druzí? Tato situace vyvolává v jedinci pocit nejistoty. Nejistota způsobuje kolísání sebehodnocení pubescenta, který se pohybuje mezi extrémně euforickým očekáváním a depresivním podceňováním sebe sama. V souvislosti s nejistotou a sociální nezakotveností, kterou dospívající jedinci procházejí, vznikají konflikty pubescentů s rodiči. Ty vedou k postupnému distancování se dospívajících od rodičů nebo jiných dosavadních autorit. Pubescenti se proto raději zařazují do vrstevnických skupin, kde jsou vnímáni, jako dospělí. Skorunková (2013, s. 109) se dále zaměřuje na pocit nejistoty, který se u pubescentů objevuje: „Z pocitů nejistoty vyplývá pubertální vztahovačnost. Projevuje se přecitlivělostí na jakékoli reakce jiných lidí, které pubescent může zkresleně vnímat, jako kritické. Často stačí, aby dospělý neměl čas, nepovažoval problém dospívajícího za důležitý či hloupě žertoval a dospívající to považuje za nepřátelský postoj vůči sobě.“

Vágnerová (2008, s. 324) kromě potřeby jistoty pocítuje dospívající jedinec také zvýšenou potřebu citové akceptace. Obecněji bývá nazývána, jako potřeba přijatelné pozice ve světě. V období dospívání již jedinec není akceptován bez ohledu na své chování. Svou pozici si musí zasloužit. Přijetí a respekt druhých si musí vydobýt svými činy nebo chováním. Skorunková (2013, s. 112 – 113) doplňuje: „Dospívající má silnou potřebu přátelství, touha po důvěrném vztahu s přítelem se objevuje na počátku puberty. Přátelský vztah poskytuje určitý druh emoční vazby, jistoty a bezpečí. Umožňuje důvěrně sdílet různé pocity, názory, zkušenosti i tajemství. Období pubescence (Vágnerová 2008, s. 346) označuje, jako fázi experimentování s různými mezilidskými vztahy. Pubescent se odmítá

podříditi formálním autoritám, jako jsou rodiče, učitelé ve škole apod. Názory a rozhodnutí těchto formálních autorit, již bezmyšlenkovitě nepřijímá za pravdivé, ale naopak o nich přemýšlí, pochybuje a diskutuje. Avšak toto pochybování nelze vysvětlovat jako snahu pubescenta útočit, nebo autoritu zlikvidovat. Dospívající právě úspěšnou snahou logicky argumentovat a oponovat autoritě dosahuje pocitu jistoty, že se jí dokáže vyrovnat.

Od rodiny se pubescent začíná postupně distancovat, ta přesto zůstává důležitým sociálním zázemím. Vztah dospívajícího s rodičem se stává více partnerským. Rodič obvykle přestává plnit roli silně nadřazené autority. Škola se stává důležitou z hlediska budoucího sociálního zařazení, na základě školní úspěšnosti žáka se rozhoduje o jeho budoucím studiu. Volnočasové instituce napomáhají sociálnímu zařazení pubescenta. Zároveň rozvíjí jeho schopnosti a dovednosti. Velmi důležitou úlohou volnočasových zařízení je v tomto období možnost kompenzace negativního vlivu rodiny, školní neúspěšnosti nebo okolního prostředí. (Vágnerová, 2008, s. 347) A právě jednotlivá sdružení a zařízení pečující o volný čas (nejen) pubescentů si přiblížíme v následující podkapitole.

3.1 Sdružení a zařízení pečující o volný čas dětí a mládeže

Během 19. století vykrytalizovaly dva hlavní typy sdružení pečujících o volný čas. Jak uvádí Pávková, Hájek, Hofbauer a kol. (2002, s. 21) jednalo se buď o aktivity a zařízení s jednoznačným určením pro dospělé, které jen část své pozornosti věnovali dětem a mládeži. Jednalo se například o organizaci Sokol, jiná tělovýchovná sdružení, knihovny, loutková divadlo a nesmíme zapomenout ani na sdružení dělnických spolků. Druhým typem byla zařízení a sdružení zaměřená pouze na děti a mládež. V Anglii se jednalo například o sdružení křesťanských mužů a žen YMCA (YWCA). Dále skautské hnutí založené v USA. Trampské hnutí a další. Vznik jednotlivých sdružení upřesňuje Janiš (2009, s. 9 – 10): roku 1844 založil Georg Williams organizaci YMCA. Roku 1862 založil Miroslav Tyrš významnou organizaci Sokol. Roku 1902 založil Ernst Thompson Seton tzv. lesní moudrost (Woodcraft). Robert Baden Powell ve stejné době zakládá skauting.

V meziválečných letech vznikly dva základní modely uspořádání volného času dětí a mládeže. V zemích západní a severní Evropy se jednalo o rozvoj dosavadních typů sdružení a zařízení volného času, za drobné, ne však dominantní pomoci státu. Druhým modelem byla sdružení a zařízení volného času dětí a mládeže v Sovětském svazu. Zde jejich vznik i chod přímo ovlivňoval stát a za jejich pomoci tak šířil politickou

ideologii. Po druhé světové válce pokračoval vývoj zařízení volného času ve stejných koležích, jak v modelu západním, tak východním. V sedmdesátých a osmdesátých letech dochází v západoevropských zemích k růstu životních problémů mladé generace. Jednalo se o nezaměstnanost, drogovou závislost, klesající zájem mladých lidí o členství ve sdruženích apod. V devadesátých letech 20. století proběhla transformace postkomunistických zemí, což se do praxe výchovy dětí a mládeže ve volném čase promítlo v několika směrech. Hlavním znakem moderních hnutí dětí a mládeže se stala pluralita. Pionýrská organizace se stala jen jednou z mnoha. Svou činnost obnovila sdružení, jako Junák, YMCA, Česká tábornická unie nebo Juvena, Také vznikla nová sdružení, například Duha. Domy pionýrů a mládeže se přeměnily v domy dětí a mládeže. Tím pádem se uvolnily z jednotné státní ideologie. Navíc se západní i východní Evropa začala sjednocovat v praxi i východiscích výchovy ve volném čase. (Pávková, Hájek, Hofbauer et al., 2002, s. 22-27)

3.1.1 Skauting (Junák) a Sokol

Zakladatelem skautingu je anglický voják a důstojník Baden Powel, který sloužil v koloniích (Indie a Afrika) v období vlády královny Viktorie. Roku 1909 vydává knihu Skauting pro chlapce a staví se do čela rychle se rozrůstajícího sdružení. Vydává časopis, organizuje letní tábory a postupně vznikají tato sdružení v dalších zemích. Do Čech přivedl skauting po roce 1910 pražský středoškolský profesor Antonín Benjamin Svojsík a vydává knihu – Základy junáctví (Junák – český skaut). V knize je rozpracována koncepce skautingu. Ta zahrnuje činnosti jako je život v přírodě, orientace v terénu, signalizování, umění pozorovat. Další část je věnována táboření, včetně organizace táborového života a vaření, pokyny a návody pro pěstování zdraví a tělesné zdatnosti, první pomoc, tělocvik, sport a junácké hry. V závěrečné kapitole knihy jsou rozvedeny činnosti a povinnosti junáka. Koncepce má vést k výchově společensky a mravně zdatného mladého muže, který je tak vybaven předpoklady k úspěšnému vedení života. (Přadka, 2002, s. 52 – 53)

„Posláním Junáka je působit na členy a vést je k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti tak, aby byli připraveni plnit své povinnosti vůči bližním, společnosti, vlasti. Jedním z důležitých principů skautingu je družinový systém – výchovné působení probíhá v malé skupině pěti až deseti dětí vedených dospívajícím rádcem jen o málo starším než děti. Tento systém využívá velkého vlivu vrstevnické skupiny a pozitivních vzorů věkově blízkých vedoucích.“ (Hofbauer et al., 2002, s. 143 – 144)

Nejdelší tradici má v oblasti tělovýchovných a sportovních organizací na našem území Sokol. Jeho zakladatelem je Miroslav Tyrš. Usiloval o harmonický rozvoj tělesné, duševní i morální stránky osobnosti dětí, mládeže i dospělých. Sokol se mimo tělesných cvičení věnuje také vzdělávací a osvětové činnosti. (Hofbauer et al., 2002, s. 145)

3.1.2 Školní kluby

Školní kluby jsou školská zařízení pro zájmové vzdělávání žáků jedné nebo více škol. Rozdíl mezi školní družinou a školním klubem je ve věku účastníků, odlišné náplni a jiných formách činností, které jsou zde provozovány. Školní kluby navštěvují žáci 2. stupně ZŠ a odpovídajících ročníku víceletým gymnázií. Popřípadě žáci 1. Stupně ZŠ, kteří nebyli přijati k pravidelné denní docházce do družiny. „Počet školních klubů po celé sledované období mírně narůstá; v roce 2012/13 existovalo 526 (meziročně o 3 více) školních klubů, které navštěvovalo 44,9 tis. žáků.“ (MŠMT, 2015)

Ve školním klubu jsou uskutečňovány činnosti odpočinkové (hra, četba), rekreační (pohybové hry, rekreační sportování), zájmové, sebeobslužné (upevňování kulturních návyků), veřejně prospěšné (ochrana životního prostředí), apod. Každodenní činnosti ve školních klubech vedou žáky k naplňování volného času hodnotným způsobem a také uspokojují jejich potřeby a přání. Školní kluby mohou fungovat buď, jako součást základní školy a v tomto případě jsou řízeny ředitelem školy, který pak určuje vedoucího vychovatele. Nebo jako samostatné zařízení, v jehož čele stojí ředitel zařízení a jeho poradním orgánem je pedagogická rada složená z vychovatelů. Vychovatel podněcuje členy klubu k aktivnímu zapojení se do činností, k samostatnosti a tvořivosti při promýšlení obsahu činností. Vychovatel pracující ve školním klubu by měl mít široké všeobecné vzdělání a orientovat se v oblastech, které děti zajímají. Být specialistou v určité zájmové oblasti, aby v této oblasti dokázal vést zájmový útvar pro děti s hlubším zájmem. Měl by být empatický, komunikativní a odolný vůči zátěžovým situacím. Dobrého vychovatele práce s dětmi těší, dokáže děti přiměřeně motivovat a má dostatečné organizační a manažerské schopnosti. (Pávková, Pavlíková, Hrdličková et al., 2002, s. 114 – 121)

3.1.3 Střediska volného času

„Střediska volného času jsou rovněž školskými zařízeními, jejich posláním je motivovat, podporovat a vést děti, žáky, studenty, mládež, ale i dospělé k rozvoji

osobnosti, k získávání a rozvoji klíčových a odborných kompetencí, zejména smysluplnému využívání volného času, a to širokou nabídkou činností v bezpečném prostředí, s profesionálním týmem pedagogů. Činnost středisek volného času se uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání. Střediska nabízejí aktivní využití volného času všem věkovým skupinám dětí a mládeže a organizují činnosti i pro dospělé či seniory. Organizují pravidelné zájmové útvary pro stálou skupinu účastníků (tzv. kroužky), podílejí se na organizaci soutěží a přehlídek dětí a žáků, a dále organizují otevřené dlouhodobé i jednorázové aktivity, kurzy a jiné vzdělávací akce, tábory, spontánní aktivity, otevřené kluby, výukové programy pro školy navazující na průřezová témata školních vzdělávacích programů, adaptační programy v rámci prevence sociálně patologických jevů a řadu dalších činností.“ (MŠMT, 2015)

Mezi střediska volného času patří domy dětí a mládeže (DDM) a tzv. stanice zájmových činností. Zřizovateli DDM mohou být školský úřad, obec, církev, soukromý nebo jiný subjekt. Činnosti organizované ve střediscích volného času můžeme rozdělit na pravidelnou zájmovou činnost, zájmovou činnost příležitostnou a nabídku spontánních aktivit. Pravidelná zájmová činnost zahrnuje například kroužky. Kroužek je zájmový útvar, jehož činnost směřuje k vnitřnímu obohacení členů (rybářský, čtenářský kroužek). Zájmová činnost příležitostná zahrnuje nabídku organizovaných příležitostných nebo cyklických akcí. Mohou sem patřit například turnaje, přehlídky, výlety, zájezdy, exkurze apod. Specifickou formou příležitostné činnosti jsou příměstské tábory. Ty fungují, jako nabídka řady akcí pro děti v určitém cyklu a jejich posláním je v neposlední řadě odlehčení zaměstnaným rodičům v době prázdnin. Nabídka spontánních aktivit je nabídka činností, které jsou ovlivňovány pedagogy nepřímo. Tyto činnosti mohou využívat jednotlivci i skupiny, dle jejich momentálního zájmu. Spontánní činnosti nemají pevně stanovený začátek ani konec, jsou vymezeny pouze provozní dobou zařízení. Příkladem mohou být dětské herny, čítárny, sportoviště, posilovny apod. Velice důležitá je také prázdninová táborová činnost. Jedná se o organizovanou činnost s dětmi a mládeží v době dlouhodobého volna, obvykle v období letních prázdnin. Doba trvání tábora je různá, minimálně 5 dní. (Pávková, Pavlíková, Hrdličková et al., 2002, s. 121 – 124)

3.2 Možnosti volnočasového vyžití v Kyjově

Pro sportovní vyžití široké veřejnosti v Kyjově slouží především městský stadion. V současné době se v prostorách městského stadionu nachází fotbalové hřiště, víceúčelové hřiště s asfaltovým povrchem, atletická dráha, volejbalové kurty, basketbalová hala, kuželna, fit park pro seniory a budova se šatnami. Areál městského stadionu využívají pro svou činnost sportovní kluby TJ Jiskra Kyjov, FC Kyjov 1919, Atletický klub Kyjov, Slovácký běžecký klub Kyjov, hokejbalový klub a dále pak školy v rámci výuky tělesné výchovy a také veřejnost. K dalším kyjovským sportovištím patří koupaliště v Kyjově a Bohuslavicích, areál fotbalového hřiště s umělým povrchem, tenisové kurty, skatepark, baseballové hřiště a jezdecký klub Slavia v Kyjově-Boršově. (Město Kyjov, 2015)

Dům dětí a mládeže Kyjov je školské zařízení, které organizuje volnočasové aktivity určené nejen pro děti a dospívající, ale také pro dospělé. Jedná se o příspěvkovou organizaci města Kyjova. Kromě pravidelných zájmových činností (zájmových kroužků) a příležitostných akcí (soutěže, turnaje, závody, přehlídky, pobytové akce, zájezdy) pořádá také tábory (letní, zimní, zahraniční a příměstské), kurzy pro dospělé (keramika pro dospělé, výtvarné víkendy) a zajišťuje taktéž dopravní výchovu pro žáky 2. a 4. tříd základních škol v Kyjově. Nabídka zájmových kroužků je rozdělena do několika oblastí. Mezi kroužky zaměřené na tanec patří: kroužek tanečně pohybový, mažoretky, břišní tance, hip hop a zumba. Dále jsou nabízeny tyto hudební kroužky: hra na klavír, hra na keyboard, hra na zobcovou flétnu a hra na kytaru. Mezi kroužky se sportovním zaměřením patří: sportovní aerobic, šachy, badminton, basketbal, míčové hry, vybíjená, bowling, squash a florbal. Mezi tvořivé zájmové kroužky patří: keramika, výtvarný kroužek, kroužek malíček, plastíkové modeláři, papíroví modeláři a rukodělné práce s dřevem. Mezi další zájmové kroužky, které DDM Kyjov zajišťuje, patří: jóga, kroužek angličtiny a rybářský kroužek. (Domeček Kyjov, 2015)

Dlouholetou tradici má v Kyjově základní umělecká škola. Ta byla založena roku 1953 a jejím zřizovatelem je obec. V současnosti fungují v kyjovské ZUŠ čtyři obory - hudební, taneční, výtvarný a dramatický. V rámci hudebního oboru se vyučuje hra na klavír a keyboard, hra na varhany, housle, violu, kontrabas a kytaru. Dále se vyučuje hra na dechové nástroje. Cílem výuky v rámci tanečního oboru je kultura pohybu, založená na správném a vzpřímeném držení těla. Při práci s nejmladšími dětmi se vyučuje především taneční průprava, u těch starších je pak pozornost věnována základům klasického, lidového

i současného tance. Cílem výtvarného oboru je rozvoj výtvarných vloh dítěte a také výchova k širšímu nazírání na okolní svět. Součástí dramatického oboru jsou řečová cvičení, verbální hry, hry v roli, práce s textem, základy loutkoherectví a podobně. (ZUŠ Kyjov, 2015)

V Kyjově působí také několik sportovních klubů a tělovýchovných jednotek. Největší organizací tohoto druhu je Tělovýchovná jednota Jiskra Kyjov se sídlem v prostorách městského stadionu. Sdružuje oddíly basketbalu, turistiky, juda, kuželek, lyžování, stolního tenisu, baseballu, karate, šachu a také Český svaz rekreačního sportu, oddělení sportovců se zrakovým a sluchovým postižením. Mezi další sportovní kluby v Kyjově patří: Atletický klub Kyjov, fotbalový klub FC Kyjov, HBK Kyjov – oddíl hokejbalu, florbalový klub – FBC Dragons Kyjov, Slováký běžecký klub, Aeroklub Kyjov, AVZO ČR Sdružení technických činností, Karate klub Kyjov, Gymnastický a taneční klub Kyjov, Tenisový klub Kyjov, Tělocvičná jednota Sokol Kyjov, Cykloklub Kyjov a Motoclub Kyjov. (Město Kyjov, 2015)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PŘÍPRAVA A METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA VÝZKUMU

Praktická část práce se zaměřuje na problematiku trávení volného času u žáků 8. a 9. tříd základních škol v Kyjově. Důvodů pro volbu tohoto tématu bylo hned několik. Sám jsem v dětství některá zařízení pro trávení volného času v Kyjově navštěvoval a později jsem i některé zájmové kroužky vedl. Tato zkušenost mi přinesla mnoho pozitivních zkušeností a i v budoucnu bych se oblasti vedení volného času dětí a mládeže rád věnoval. Proto jsem chtěl prozkoumat, jak mladí obyvatelé Kyjova a okolí tráví svůj volný čas. Zda-li respondenti navštěvují některá zařízení pro trávení volného času. Jak jsou s nabídkou možností volnočasového vyžití v Kyjově spokojeni a jaká přání nebo požadavky v této oblasti mají. Na základě těchto zjištění jsem se pokusil zhodnotit současný stav nabídky volnočasového vyžití v Kyjově z pohledu respondentů a navrhnout opatření pro zlepšení.

4.1 Výzkumné cíle a výzkumné otázky

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak žáci 8. a 9. tříd základních škol a žáci tercií a kvart víceletého gymnázia v Kyjově tráví svůj volný čas. Dále jsme zjišťovali, zdali respondenti navštěvují některá zařízení a sdružení pečující o volný čas dětí a mládeže. Také jsme se zaměřili na osobní spokojenost respondentů s tím, jak tráví volný čas i jejich spokojenost s nabízenými možnostmi volnočasového vyžití v Kyjově. V neposlední řadě jsme se zajímali o nedostatky, které v oblasti možností volnočasového vyžití v Kyjově respondenti spatřují.

4.1.1 Výzkumné cíle

Hlavní výzkumný cíl:

Identifikovat upřednostňované způsoby trávení volného času mezi žáky 8. a 9. tříd ŽŠ v Kyjově.

Vedlejší výzkumné cíle:

Určit osoby, se kterými žáci 8. a 9. tříd ŽŠ v Kyjově tráví volný čas a činnosti, kterým se s těmito osobami věnují.

Posoudit atraktivitu zařízení pečujících o volný čas pubescentů a také atraktivitu jednotlivých zájmových kroužků (činností) z pohledu žáků 8. a 9. tříd ŽŠ v Kyjově.

Posoudit osobní spokojenost žáků 8. a 9. tříd ZŠ s možnostmi volnočasového vyžití v Kyjově.

4.1.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

Jakým způsobem tráví žáci 8. a 9. tříd ZŠ volný čas?

Vedlejší výzkumné otázky:

S kým žáci 8. a 9. tříd ZŠ v Kyjově nejčastěji tráví volný čas a jakým činnostem se s těmito osobami věnují?

Jaká je atraktivita zařízení pečujících o volný čas pubescentů a jednotlivých zájmových kroužků (činností) z pohledu žáků 8. a 9. tříd ZŠ v Kyjově?

Jaká je osobní spokojenost žáků 8. a 9. tříd ZŠ s možnostmi volnočasového vyžití v Kyjově?

4.2 Druh výzkumu

Pro praktickou část bakalářské práce jsme zvolili kvantitativní výzkumnou strategii, která je založena na dotazníkovém šetření. Dotazník zkoumal, jak žáci 8. a 9. tříd základních škol a gymnázia v Kyjově tráví svůj volný čas. Dotazník jsme zvolili z toho důvodu, že umožňuje získání relativně velkého množství informací od mnoha respondentů za krátkou dobu. Zároveň zaručuje respondentům anonymitu, což vylučuje možnost zamlčení některých skutečností, z důvodu obav jedince o své soukromí.

4.3 Výzkumný vzorek a způsob výběru vzorku

Jak název práce napovídá, výzkum byl proveden na základních školách a na víceletém gymnáziu v Kyjově. Konkrétně byl zaměřen na žáky 8. a 9. tříd základních škol a žáky tercií a kvart na víceletém gymnáziu. Přibližně tedy hovoříme o věkovém rozmezí respondentů od 13 do 15 let. Jedním z důvodů volby této věkové kategorie byla skutečnost, že právě mladí lidé tohoto věku často pociťují ve svém volném času nudu. Mívají problém nalézt, pro ně atraktivní, možnosti volnočasového vyžití a snadno mohou tuto situaci kompenzovat chováním rizikovým a jak pro ně, tak pro společnost škodlivým. Navíc respon-

denti této věkové kategorie mohou poskytnout zajímavé nápady pro zlepšení v oblasti volnočasového vyžití v Kyjově pro mladé. Způsob výběru výzkumného souboru byl tedy stanoven na dostupný.

4.4 Dotazník

Předvýzkum

Před samotnou distribucí dotazníků do škol byl proveden krátký předvýzkum. Dotazníky byly předloženy pěti příbuzným osobám v přibližně stejném věku, jako byl věk respondentů. Vyplnění dotazníku jim zabralo asi 5 minut. Všem otázkám v dotazníku porozuměli bez nejmenších obtíží. Pozitivně byla hodnocena stručnost a srozumitelnost dotazníku a také ukázka správného vyplnění tabulek vztahujících se k otázkám číslo 3, 4 a 5.

Tvorba a distribuce dotazníku

Při tvorbě dotazníku bylo nutno přizpůsobit formulaci jednotlivých otázek v dotazníku věkové kategorii respondentů. Ty byly proto vymezeny co nejsrozumitelněji a nejstručněji. K otázkám číslo 3, 4 a 5 byla vytvořena ukázka správného vyplnění, pro snadnější pochopení zadání. Snažili jsme se vyhýbat jakýmkoliv osobním, nebo jinak citlivým otázkám, které by mohly respondenta odradit od úplného vyplnění dotazníku. Dalším cílem bylo vytvořit dotazník tak, aby byl pro respondenty přehledný, srozumitelný a jeho vyplnění bylo pohodlné a časově nenáročné. To se ve většině tříd podařilo. Bohužel se vyskytl problém s pochopením otázky číslo 6, kterou nesprávně vyplnilo asi 25 respondentů, a proto byla z výzkumu vyřazena. Příčinou bude pravděpodobně absence ukázky správného vyplnění otázky a možná také nepřesně podané instrukce zadávajícím učitelem v jedné ze tříd.

V první polovině měsíce března 2015 probíhala samotná distribuce dotazníků do škol. Dotazník vyplnilo 107 respondentů, avšak tři dotazníky nebyly kompletně vyplněné a musely být vyřazeny. Proto při interpretaci výsledků vycházíme z celkového počtu 104 respondentů. Na přání jednotlivých škol jsem se zadávání dotazníku ve třídách přímo neúčastnil. Dotazník byl žákům předložen k vyplnění samotnými učiteli v době vyučování. Zadávající učitelé obdrželi tištěné instrukce k zadání a vyplnění dotazníku. Dotazník byl formulován jasně a stručně, tak aby jeho vyplňování trvalo asi 5 minut. Respondentům byla v úvodu zaručena anonymita a byli ujištěni, že žádná jejich odpověď není špatná.

Obsah dotazníku

V dotazníku jsme využili především polouzavřených otázek, některé otázky byly uzavřené. Závěrečná otázka byla otevřená. Plné znění dotazníku lze dohledat v přílohách této práce (viz. Příloha I.).

Pro zpřehlednění obsahu dotazníku si uvedeme jeho rozdělení do čtyř částí.

První část dotazníku se zaměřila na zjišťování základních údajů o respondentech. Konkrétně bylo zjišťováno pohlaví a věk respondentů (otázky číslo 1 a 2).

Další část dotazníku zkoumala, jak žáci 8 a. 9. tříd ŽŠ v Kyjově tráví svůj volný čas. Přesněji jsme se ptali, kolik volného času tráví respondenti s rodiči, se sourozenci a s kamarády (kamarádkami). Jakým činnostem se věnují s rodiči, se sourozenci a s kamarády (kamarádkami). Kolik volného času obvykle tráví u počítače, u televize, sportováním, procházkami, sebevzděláváním, četbou a tvořivou činností (otázky číslo 3, 4, 5 a 6).

Třetí část dotazníku se pak zaměřila na respondenty a jejich zájem o sdružení a zařízení pečující o volný čas dětí a mládeže. Konkrétně zjišťuje, zdali respondenti některé volnočasové kroužky (činnosti) pravidelně navštěvují. Jakého jsou tyto zájmové kroužky zaměření. Kdo kroužky organizuje. Kdo je k těmto kroužkům přivedl. A také zkoumá, zdali by si respondenti přáli navštěvovat některý kroužek (činnost), který v současné době nenavštěvují, nebo který v Kyjově ani neexistuje. (otázky číslo 7, 8, 9, 10, 11 a 12).

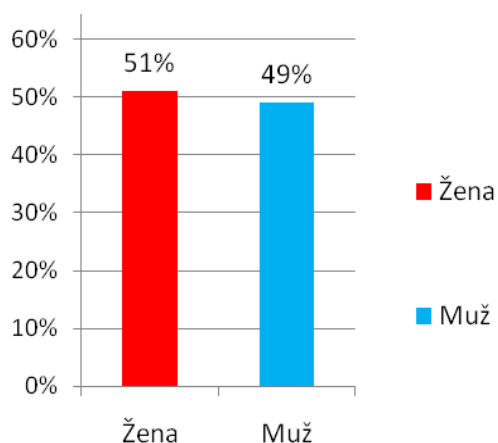
Závěrečná část dotazníku zkoumala osobní spokojenost respondentů s možnostmi volnočasového vyžití v Kyjově. Respondenti zde mohli vyjádřit, do jaké míry jsou spokojeni se způsobem, kterým tráví volný čas, případně uvést důvody, které jim v trávení volného času, podle jejich představ brání. Na závěr mohli vyjádřit svou spokojenost nebo nespokojenost s poskytovanými možnostmi volnočasového vyžití v Kyjově. Napsat, co jim v oblasti nabídky volnočasového vyžití v Kyjově schází apod. (otázky číslo 13, 14 a 15).

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT

Výsledky výzkumu byly pro snadnější orientaci v práci rozděleny do čtyř spolu souvisejících oddílů, podle jednotlivých zkoumaných oblastí. Nutno dodat, že pracujeme s celkovým počtem 104 dotazníků.

5.1 Základní údaje o respondentech

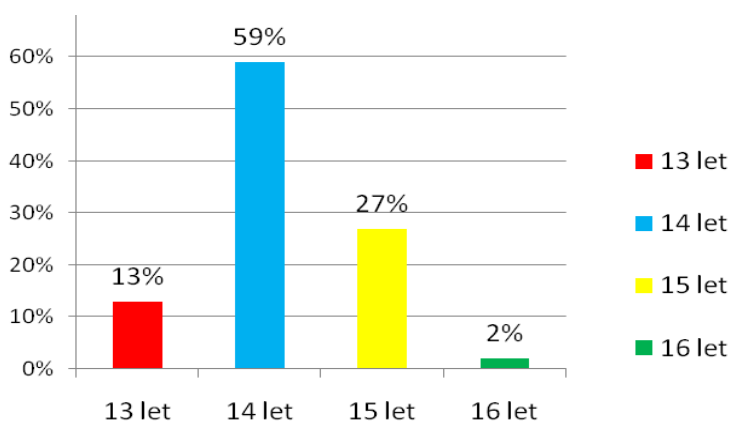
Otázka číslo 1: Jaké je Vaše pohlaví?

Graf 1 – Pohlaví respondentů

Komentář: Z celkového počtu 104 respondentů vyplnilo dotazník 51 % žen a 49 % mužů.

Otázka číslo 2: Jaký je Váš věk?

Graf 2 – Věk respondentů

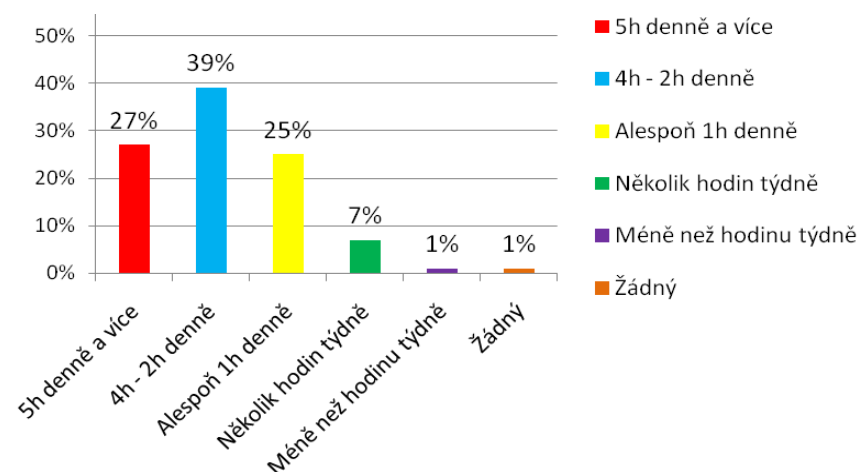
Komentář: Věkové rozložení skupiny respondentů odpovídá obvyklému věku žáků 8. a 9. tříd základních škol. Největší zastoupení má věk 14 let, který uvedlo 59 % respondentů. Dále 27 % respondentů uvedlo věk 15 let, 13 % respondentů bylo ve věku 13 let a pouhá 2 % dotazovaných uvedla věk 16 let.

5.2 Volný čas respondentů

Otázka číslo 3: Kolik volného času trávíte s uvedenými osobami?

Tato otázka se skládala ze tří podotázek. Respondenti byli postupně dotazováni na množství volného času, které tráví s rodiči (otázka 3.1), se sourozenci (otázka 3.2) a s kamarády (otázka 3.3).

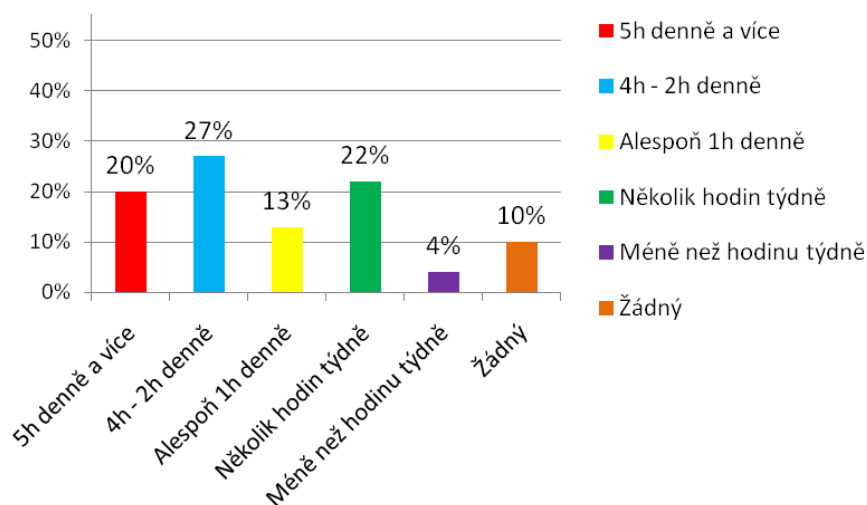
Otázka číslo 3.1: Kolik volného času trávíte s rodiči?

Graf 3 – Volný čas trávený s rodiči

Komentář: Celých 39 % s rodiči tráví dvě až čtyři hodiny volného času denně, 27 % respondentů tráví s rodiči dokonce pět hodin denně a více. Alespoň jednu hodinu denně tráví s rodiči ve volném čase 25 % respondentů. Jen 7 % respondentů zvolilo odpověď, že s rodiči tráví pouze několik hodin týdně. Možnosti, že respondenti s rodiči tráví méně než hodinu týdně, nebo že s rodiči netráví žádný čas, zvolilo vždy jen 1 % dotázaných.

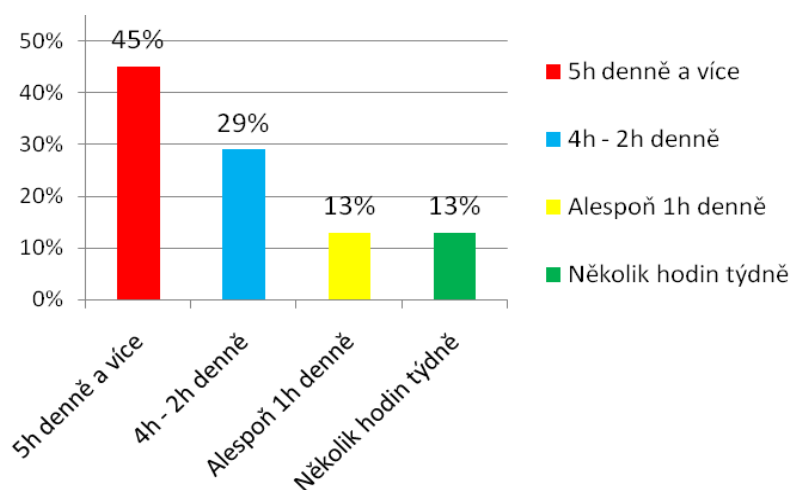
Otázka číslo 3.2: Kolik volného času trávíte se sourozenci?

Graf 4 – Volný čas trávený se sourozenci

Komentář: Nejčastěji respondenti tráví se sourozenci dvě až čtyři hodiny denně, k této možnosti se přiklonilo 27 % dotázaných. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že respondenti se sourozenci tráví jen několik hodin týdně, pro tuto možnost se vyslovilo 22 % respondentů. Variantu pět hodin denně a více zvolilo rovných 20 % respondentů. Možnost, že se sourozenci netráví žádný čas, zvolilo 10 % dotázaných, ve většině případů tuto možnost zvolili pravděpodobně respondenti, kteří sourozence nemají. Pouhé 4 % dotázaných tráví se sourozenci méně než hodinu týdně.

Otázka číslo 3.3: Kolik volného času trávíte s kamarádkami (kamarády)?

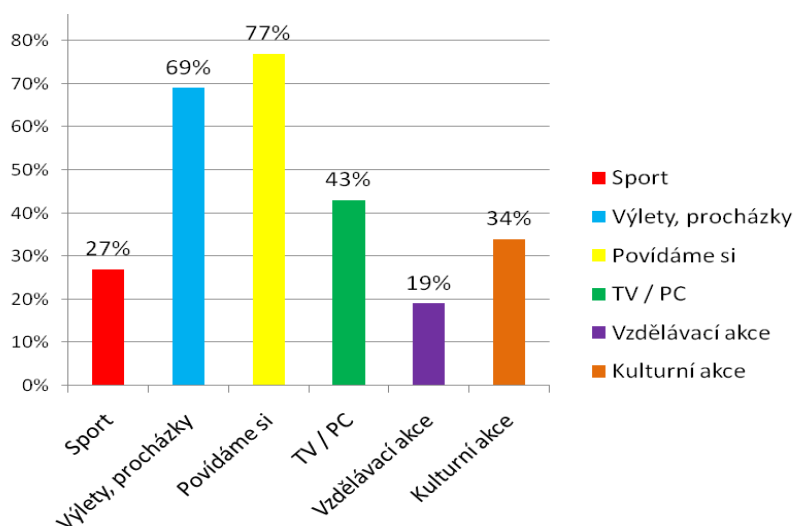
Graf 5 – Volný čas trávený s kamarádkami (kamarády)

Komentář: Pět hodin volného času denně a více tráví s kamarádkami (kamarády) celých 45 % dotázaných. Možnost dvě až čtyři hodiny zvolilo 29 % respondentů. Shodně 13 % respondentů zvolilo možnost alespoň 1 hodinu denně a možnost několik hodin týdně. Žádný z respondentů nezvolil z možností, že s kamarády tráví méně než hodinu volného času týdně, nebo že s kamarády netráví žádný volný čas.

Otázka číslo 4: **Kterým činností se s uvedenými osobami ve volném čase věnujete?** (možnost více odpovědí)

Tato otázka byla opět rozdělena do tří podotázek. Respondenti byli postupně dotazováni na to, kterým činností se ve volném čase věnují s rodiči (otázka 4.1), se sourozenci (4.2) a kterým s kamarádkami, kamarády (4.3). Respondenti mohli zvolit libovolný počet činností.

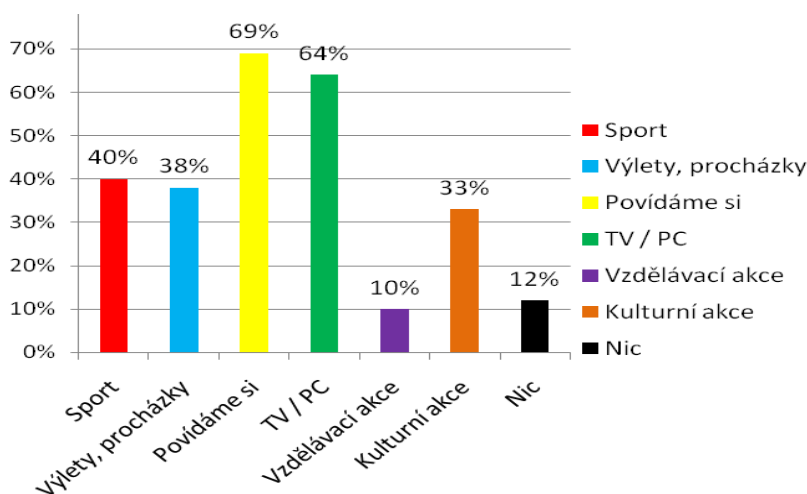
Otázka číslo 4.1: **Kterým činností se věnujete ve volném čase s rodiči?**

Graf 6 – Činnosti ve volném čase s rodiči

Komentář: S rodiči si ve volném čase 77 % respondentů rádo povídá. Celých 69 % respondentů chodí s rodiči na výlety a procházky, 43 % dotázaných tráví volný čas s rodiči u televize nebo počítače. Na kulturní akce chodí s rodiči 34% respondentů, 27 % dotázaných se věnuje ve volném čase s rodiči sportu. Vzdělávací akce navštěvuje s rodiči 19 % respondentů. Možnost, že se respondenti s rodiči ve volném čase nevěnují ničemu, nezvolil žádný z dotázaných.

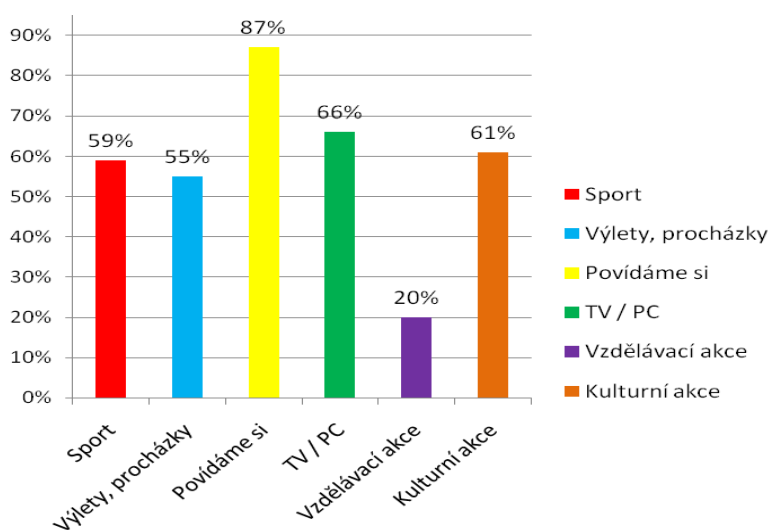
Otázka číslo 4.2: Kterým činností se věnujete ve volném čase se sourozenci?

Graf 7 – Činnosti ve volném čase se sourozenci

Komentář: Se sourozenci si 69 % respondentů rádo povídá. U televize a počítače tráví svůj volný čas se sourozenci 64 % dotázaných. Sportu se společně se sourozenci věnuje 40 % dotázaných, 38 % respondentů chodí se sourozenci na výlety a procházky. Kulturní akce společně se sourozenci navštěvuje 33 % dotázaných. Přesně 12 % respondentů zvolilo možnost, že se sourozenci nepodniká žádnou činností. Ve většině případů se bude jednat o respondenty, kteří sourozence nemají. Vzdělávací akce navštěvuje společně se sourozenci jen 10% dotázaných.

Otázka číslo 4.3: Kterým činností se věnujete ve volném čase s kamarády?

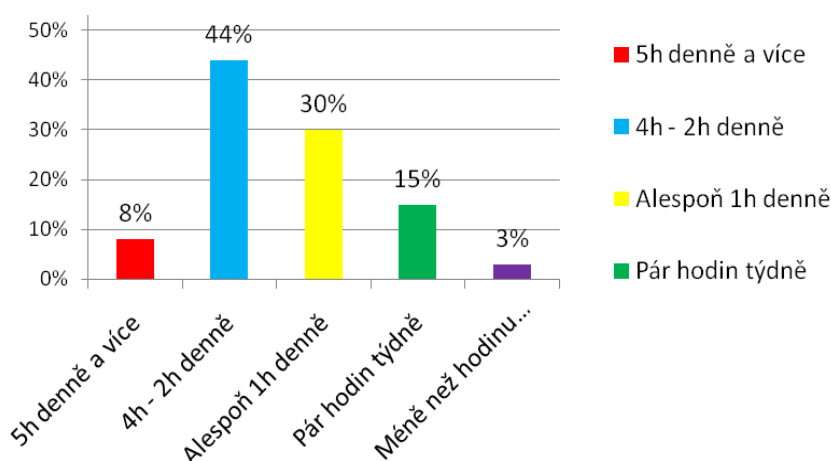
Graf 8 – Činnosti ve volném čase s kamarády (kamarádkami)

Komentář: S kamarádkami (kamarády) si respondenti ve volném čase nejčastěji povídají, pro tuto možnost se vyslovilo celkem 87 % respondentů. Dále 66 % respondentů tráví volný čas s kamarády u televize a počítače, 61 % respondentů navštěvuje společně s kamarády kulturní akce. Sportu se společně s kamarády věnuje 59 % dotázaných a 55 % respondentů chodí s kamarády na výlety a procházky. Vzdělávací akce navštěvuje, společně s kamarády, 20 % respondentů. Nikdo z dotázaných nezvolil odpověď, že s kamarády ve volném čase nic nepodniká. Nutno dodat, že i v této otázce mohli respondenti volit více odpovědí.

Otázka číslo 5: Kolik volného času trávíte následujícími aktivitami?

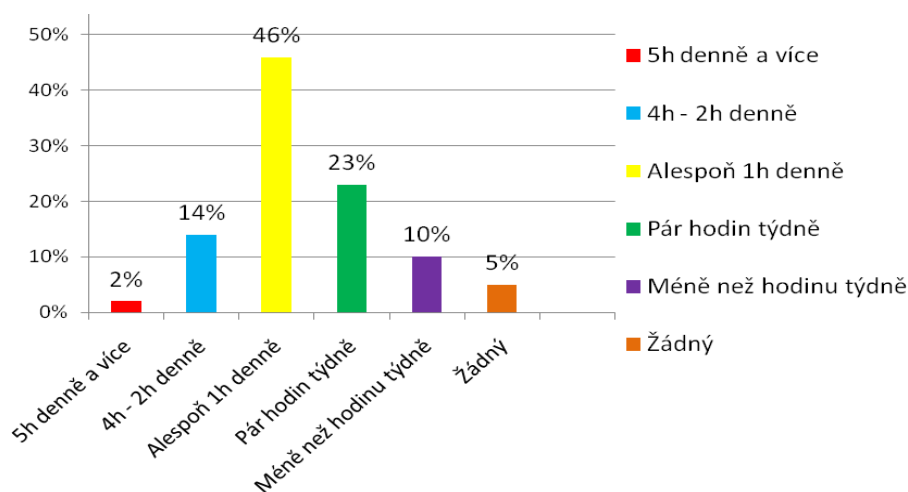
Tato otázka byla rozdělena na 7 podotázek. Respondenti byli postupně dotazováni na to, kolik času věnují jednotlivým činnostem.

Otázka číslo 5.1: Kolik volného času trávíte u počítače?

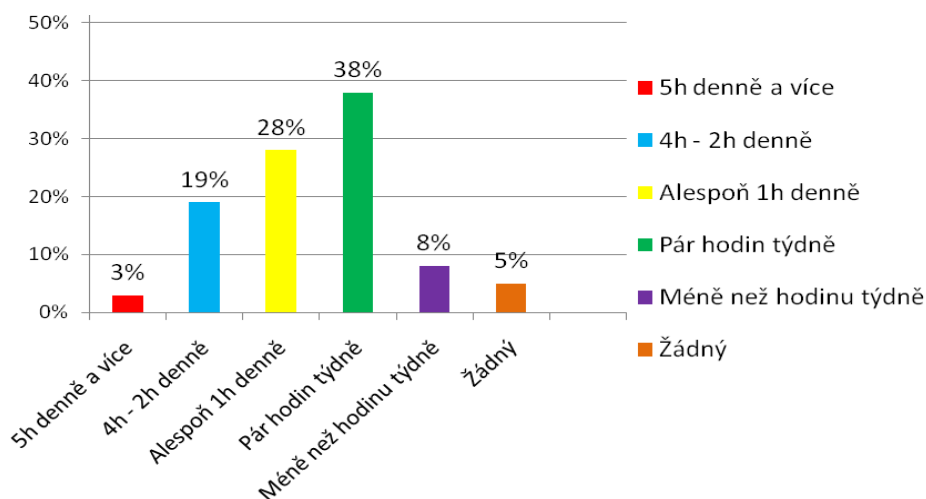
Graf 9 – Volný čas trávený u počítače

Komentář: U počítače nejčastěji tráví respondenti dvě až čtyři hodiny denně, pro tuto možnost se vyslovilo 44 % respondentů. Možnost alespoň jednu hodinu denně zvolilo přesně 30% dotázaných, 15 % respondentů u počítače tráví pár hodin týdně. Pět hodin denně a více tráví u počítače pouhých 8 % respondentů. Jen 3 % dotázaných uvedlo, že u počítače tráví méně než hodinu týdně. Nikdo z respondentů nezvolil možnost, že u počítače netráví žádný čas.

Otázka číslo 5.2: **Kolik volného času trávíte u televize?**

Graf 10 – Volný čas trávený u televize

Komentář: U televize tráví respondenti nejčastěji alespoň jednu hodinu denně, pro tuto možnost se vyslovilo 46 % dotázaných, dále 23 % respondentů uvedlo, že u televize tráví jen pár hodin týdně. Dvě až čtyři hodiny denně tráví u televize 14 % respondentů, 10 % dotázaných sleduje televizi méně než hodinu týdně. Televizi vůbec nesleduje 5 % respondentů a pouhá 2% dotázaných tráví u televize 5 hodin denně a více.

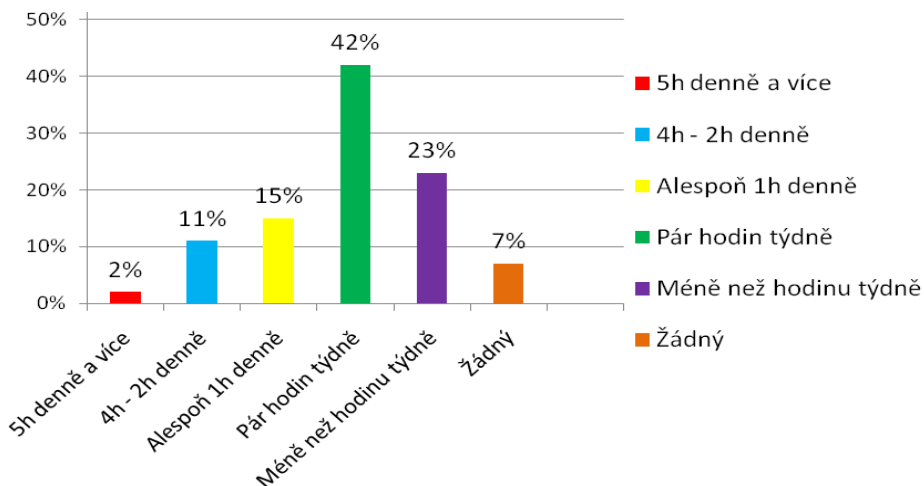
Otázka číslo 5.3: **Kolik volného času věnujete sportování?**

Graf 11 – Volný čas věnovaný sportování

Komentář: Nejčastěji se respondenti věnují sportování ve volném čase pár hodin týdně, tuto možnost zvolilo 38 % dotázaných. Alespoň jednu hodinu denně sportuje 28 % dotázaných, 19 % respondentů se věnuje sportovním aktivitám dokonce dvě až čtyři hodiny den-

ně. Méně než hodinu týdně se sportu věnuje 8 % dotázaných. Sportování se vůbec nevěnuje 5 % respondentů a naopak 3 % dotázaných sportuje 5 hodin denně a více.

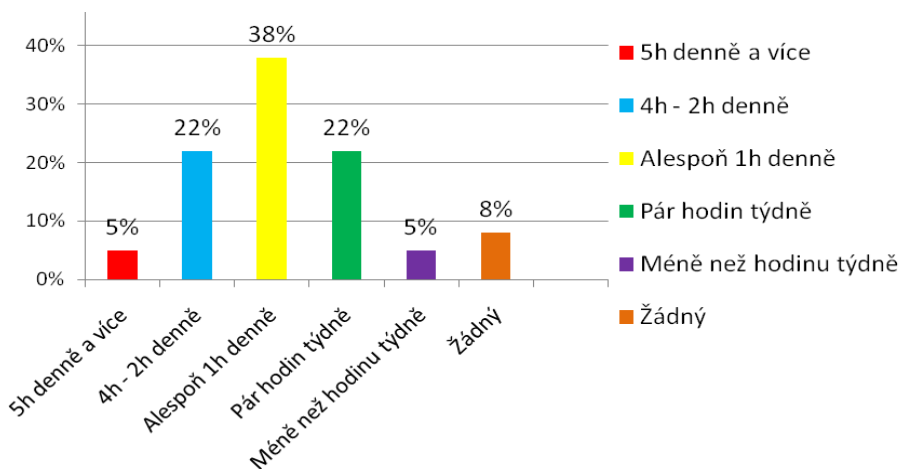
Otázka číslo 5.4: Kolik volného času věnujete chození na procházky apod.?

Graf 12 – Volný čas věnovaný chození na procházky apod.

Komentář: Procházkám se ve volném čase respondenti nejčastěji věnují pár hodin týdně, tuto možnost zvolilo celkem 42 % dotázaných. Méně než hodinu týdně stráví na procházkách 23 % respondentů, dále 15 % dotázaných zvolilo možnost, že na procházkách stráví alespoň jednu hodinu denně. Dvě až čtyři hodiny denně stráví na procházkách 11 % dotázaných, naopak 7 % respondentů na procházky ve volném čase nechodí. Pět hodin denně a více tráví na procházkách 2 % dotázaných.

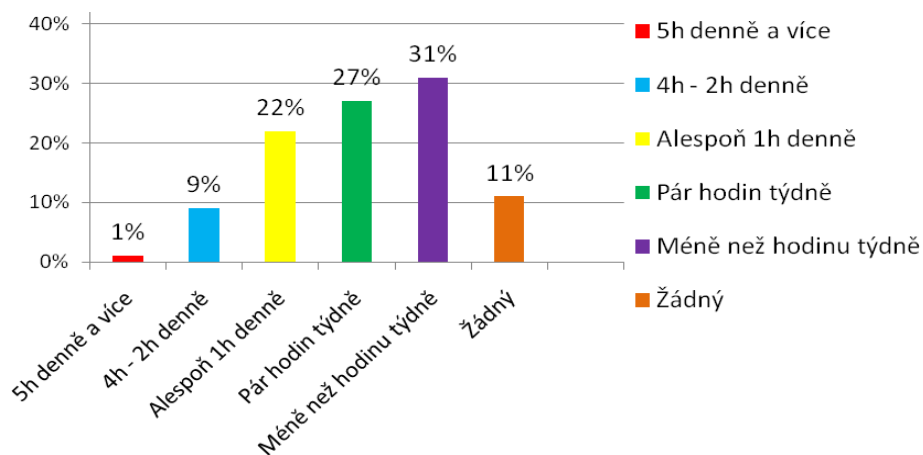
Otázka číslo 5.5: Kolik volného času věnujete sebevzdělávání?

Graf 13 – Volný čas věnovaný sebevzdělávání

Komentář: Sebevzdělávání se 38 % respondentů věnuje alespoň jednu hodinu denně. Shodně 22 % respondentů se sebevzdělávání věnuje dvě až čtyři hodiny denně anebo pár hodin týdně. Sebevzdělávání se vůbec nevěnuje 8 % dotázaných. Méně než hodinu týdně se sebevzdělávání věnuje 5 % respondentů, taktéž 5 % dotázaných se sebevzdělávání věnuje pět hodin denně a více.

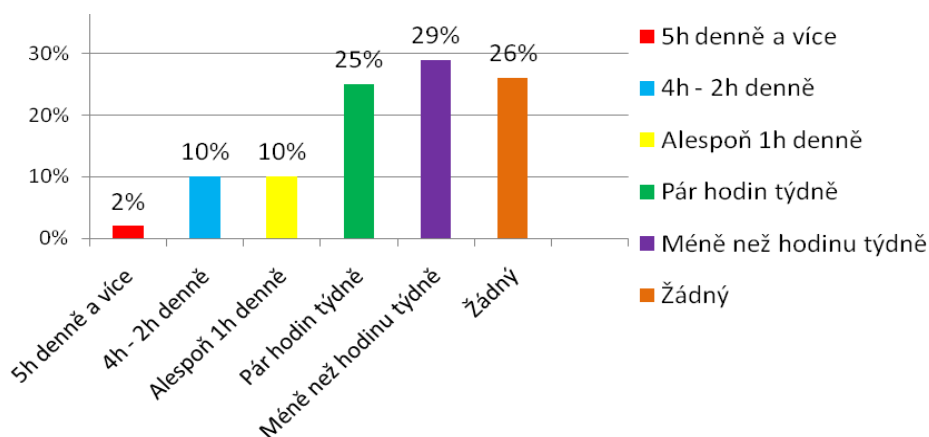
Otázka číslo 5.6: Kolik volného času věnujete četbě?

Graf 14 – Volný čas věnovaný četbě

Komentář: Četbě se nejvíce respondentů věnuje méně než hodinu týdně, tuto možnost zvolilo 31 % dotázaných. Pár hodin týdně věnuje četbě 27 % respondentů, alespoň jednu hodinu denně pak 22 % dotázaných. Celkem 11 % dotázaných se četbě nevěnuje vůbec. Dvě až čtyři hodiny denně si čte 9 % respondentů a pět hodin a více pouze 1% dotázaných.

Otázka číslo 5.7: Kolik volného času věnujete tvořivé činnosti (vyrábění, kreslení)?

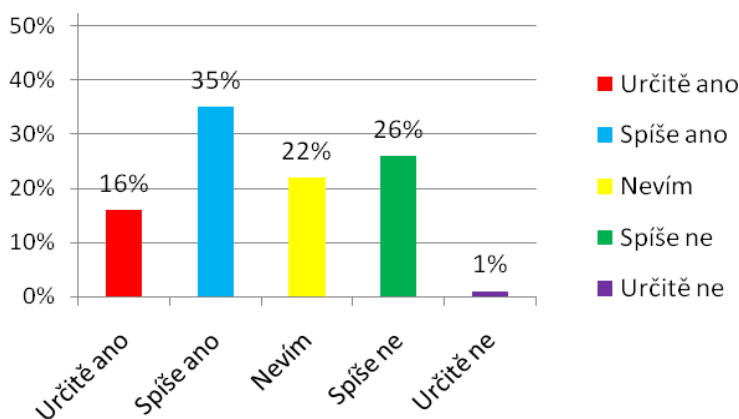
Graf 15 – Volný čas věnovaný tvořivé činnosti

Komentář: Tvořivé činnosti se respondenti nejčastěji věnují méně než hodinu týdně, tuto možnost zvolilo 29 % respondentů. Tvořivé činnosti se vůbec nevěnuje 26 % dotázaných. Pár hodin týdně se jí věnuje 25 % respondentů. Shodně 10 % dotázaných zvolilo možnost, že se tvořivé činnosti věnuje alespoň jednu hodinu týdně a dvě až čtyři hodiny denně. Pouhá 2 % tráví tvořivou činností pět hodin denně a více.

Otázka číslo 6 byla vyřazena (viz. 4. kapitola).

5.3 Respondenti a instituce pečující o volný čas dětí a mládeže

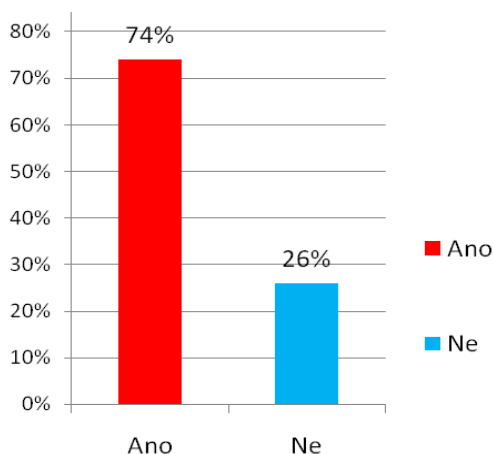
Otázka číslo 7: **Souhlasíte s tvrzením, že nabídka možností volnočasového vyžití v Kyjově je dostatečně pestrá a pro Vás zajímavá?**

Graf 16 – Názor na pestrost nabídky volnočasového vyžití v Kyjově

Komentář: S tvrzením, že nabídka možností volnočasového vyžití v Kyjově je dostatečně pestrá a pro respondenty zajímavá spíše souhlasilo 35 % dotázaných. S tímto tvrzením naopak 26 % dotázaných spíše nesouhlasilo. Téměř čtvrtina, přesněji 22 % dotázaných, zvolilo odpověď nevíím. Pravděpodobně tuto možnost často volili žáci, kteří přímo v Kyjově nebydlí a pouze tu navštěvují školu. A také respondenti, kteří kroužky nenavštěvují, nebo se o volnočasové dění v Kyjově příliš nezajímají. Celých 16 % respondentů s tvrzením určitě souhlasilo a dobrou vizitkou pro město Kyjov je zajisté to, že s tímto tvrzením určitě nesouhlasilo pouhé 1 % respondentů.

Otázka číslo 8: Navštěvujete pravidelně některý zájmový kroužek, nebo jinou zájmovou činnost, mimo vyučování?

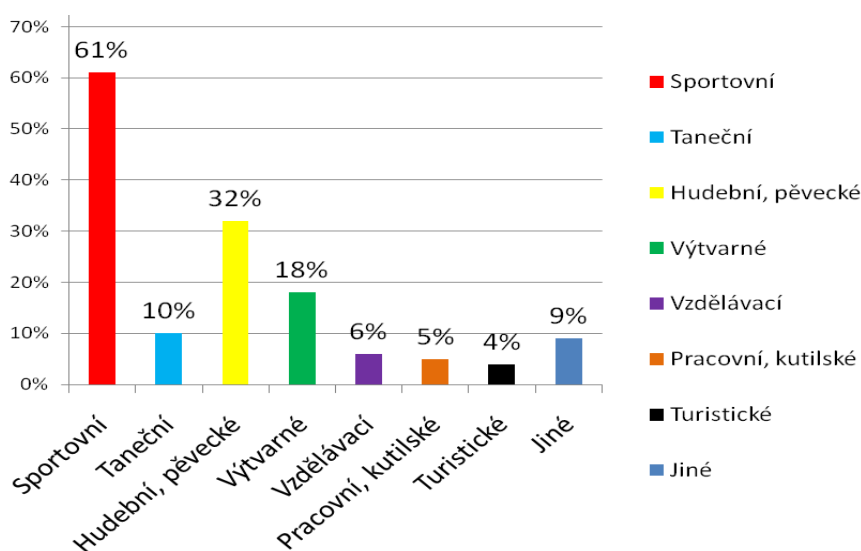

Graf 17 – Zájem o volnočasové kroužky (činnosti)

Komentář: Téměř tři čtvrtiny, konkrétně 74 %, respondentů pravidelně navštěvuje zájmové kroužky, nebo jiné zájmové činnosti. Jen 26 % žádné zájmové kroužky ve volném čase nenavštěvuje.

Na otázku číslo 9, 10 a 11 odpovídali pouze respondenti, kteří u 8. otázky odpověděli Ano.

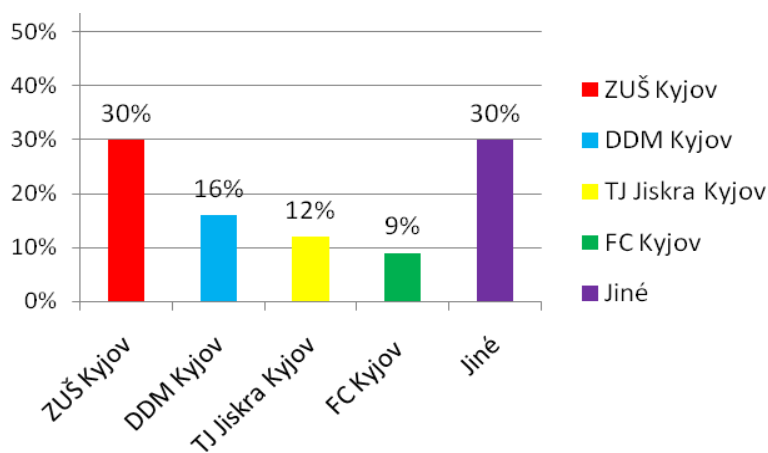
Otázka číslo 9: Jakého je tento zájmový kroužek (kroužky) zaměření? (možnost více odpovědí)

Graf 18 – Zaměření zájmových kroužků, které respondenti navštěvují

Komentář: Největší popularitě se těší zájmové kroužky se sportovním zaměřením, ty navštěvuje 61 % dotázaných. Druhé nejoblíbenější jsou kroužky hudební a pěvecké, těm se věnuje 32 % respondentů. Výtvarné kroužky navštěvuje 18 % dotázaných, taneční kroužky se těší oblibě asi 10 % respondentů. Možnost jiné zvolilo celkem 9 % dotázaných. K možnosti jiné mohli respondenti dopsat, jakého je kroužek, který navštěvují zaměřením. Ale obvykle se zde nacházely spíše názvy konkrétních vzdělávacích a sportovních činností. Ostatní zaměření se netěší příliš velké návštěvnosti. Vzdělávací (6 %), pracovní a kutilské (5 %), turistické (4 %).

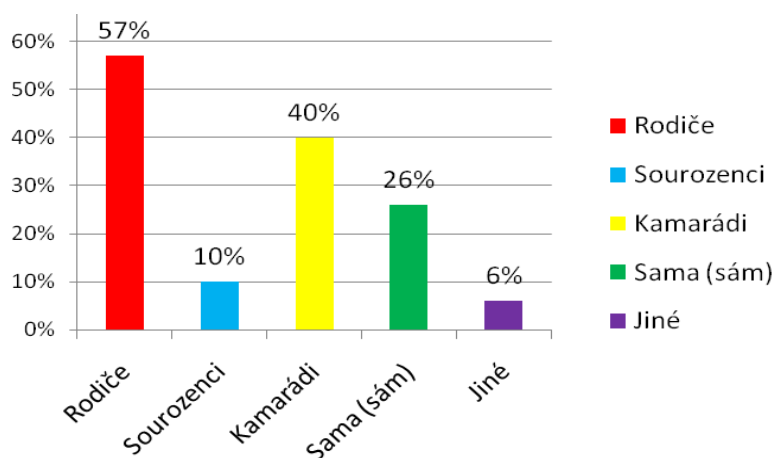
Otázka číslo 10: **Kdo tyto zájmové kroužky organizuje?** (možnost více odpovědí)

Graf 19 – Nejnavštěvovanější zařízení pro trávení volného času v Kyjově

Komentář: Nejnavštěvovanějším zařízením pro trávení volného času je Základní umělecká škola Kyjov, tu navštěvuje 30 % dotázaných. Druhý v pořadí je Dům dětí a mládeže Kyjov, jehož kroužky navštěvuje 16 % respondentů, TJ Jiskra Kyjov se těší přízni 12 % dotázaných a fotbalu se v klubu FC Kyjov věnuje 9 % respondentů. Další zařízení pro trávení volného času navštěvují maximálně 4 % respondentů. Mezi ně patří například: škola, kterou respondenti navštěvují (4 %), Národopisný soubor Kyjovánek (3 %), TJ Sokol Kyjov (3 %), Atletický klub Kyjov (3 %), Tenisový klub Kyjov (3 %), Junák (3 %) atd.

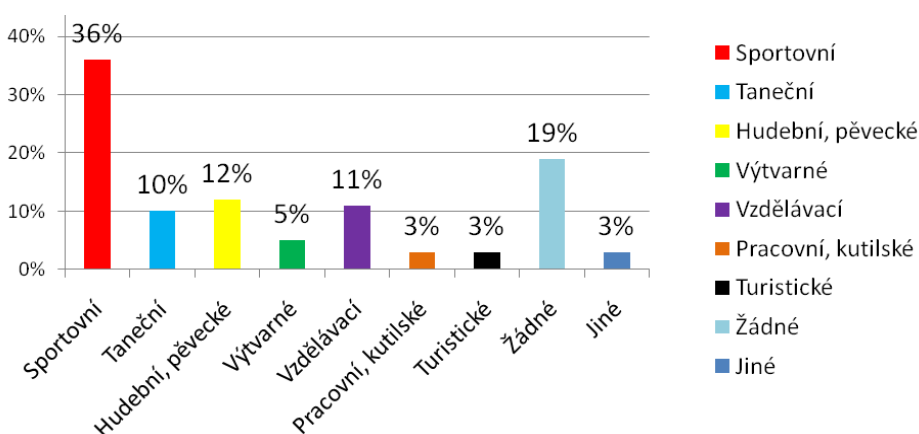
Otázka číslo 11: **Kdo Vás k tomuto kroužku (kroužkům) přivedl?** (možnost více odpovědí)

Graf 20 – Osoby, které respondenty přivedly k zájmovým kroužkům

Komentář: Nejčastěji respondenty k zájmovým kroužkům, které navštěvují, přivedli rodiče, tuto možnost zvolilo 57 % respondentů. Kamarádi přivedli ke kroužkům 40 % dotázaných. Ve 26 % případů si zájmový kroužek našli sami respondenti. Pouhých 10 % respondentů uvedlo, že je k zájmovým kroužkům přivedli sourozenci. Možnost, že je ke kroužkům přivedl někdo jiný, zvolilo 6 % dotázaných. Mezi osoby uvedené v odpovědi jiné patří: příbuzenstvo, trenér, babička, sestřenice a přítel.

Otázka číslo 12: **Kdybyste si mohli vybrat jeden kroužek, který byste chtěli navštěvovat, jakého by byl zaměření?** (kroužek, do kterého teď nechodíte)

Graf 21 – Kroužky, které by si respondenti přáli navštěvovat

Komentář: V této otázce měli respondenti možnost vyjádřit svá přání a specifikovat jakým směrem zaměřené kroužky by si přáli navštěvovat. Měli volit z kroužků, které v současné době nenavštěvují. Dále respondenti mohli upřesnit, o který konkrétní kroužek by měli zájem. Pro zpřehlednění textu je následující vyhodnocení otázky rozděleno do odstavců. V každém odstavci je okomentováno jedno zaměření kroužků (sportovní, taneční atd.) a jsou k němu vypsány konkrétní kroužky, které by si respondenti přáli navštěvovat.

Respondenti nejčastěji volili kroužky se sportovním zaměřením a to konkrétně v 36 % případech. Mezi konkrétní kroužky se sportovní tematikou, které by si respondenti přáli navštěvovat, patří: plavání, atletika, fotbal, basketbal, florbal, workout, airsoft, lukostřelba, šerm, beachvolleyball, hokej atd.

V 19 % případech si respondenti nevybrali žádný další kroužek, který v současné době nenavštěvují.

Do hudebních a pěveckých kroužků by rádo chodilo 12 % dotazovaných. Mezi konkrétní hudební a pěvecké kroužky, které by si respondenti přáli navštěvovat, patří: hra na kytaru a na klavír, tvorba hudby, hra na violoncello, hra na bubny a karaoke.

Vzdělávací kroužky by rádo začalo navštěvovat 11 % respondentů. Mezi konkrétní vzdělávací kroužky, které by si respondenti přáli navštěvovat, patří především cizí jazyky. O cizí jazyky byl mezi respondenty opravdu značný zájem. Konkrétně o italštinu, španělštinu, francouzštinu, latinský jazyk apod. Dále pak respondenti projevíli zájem o vzdělávací kroužky zaměřené na praktické využití chemie, biologie a fyziky a také o kroužek matematiky.

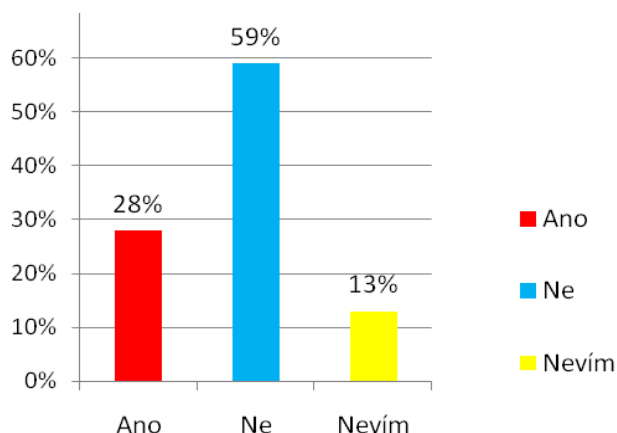
Taneční kroužky by rádo začalo navštěvovat 10 % dotázaných. Mezi konkrétní taneční kroužky, které by si respondenti přáli navštěvovat, patří: balet, electro swing, hip hop, národopisný soubor Kyjovánek, skupinový tanec a street dance.

Do výtvarných kroužků by se rádo přihlásilo 5 % respondentů. Mezi konkrétní výtvarné kroužky, které by si respondenti přáli navštěvovat, patří: fotografování, malba a výtvarná výchova.

Do pracovních (kutilských), turistických a jiných kroužků by se ráda přihlásila shodně 3% respondentů. Mezi konkrétní kroužky jiného zaměření patřil především kroužek zaměřený na informační technologie a na všeobecnou práci s počítačem.

5.4 Osobní spokojenost respondentů s možnostmi trávení volného času

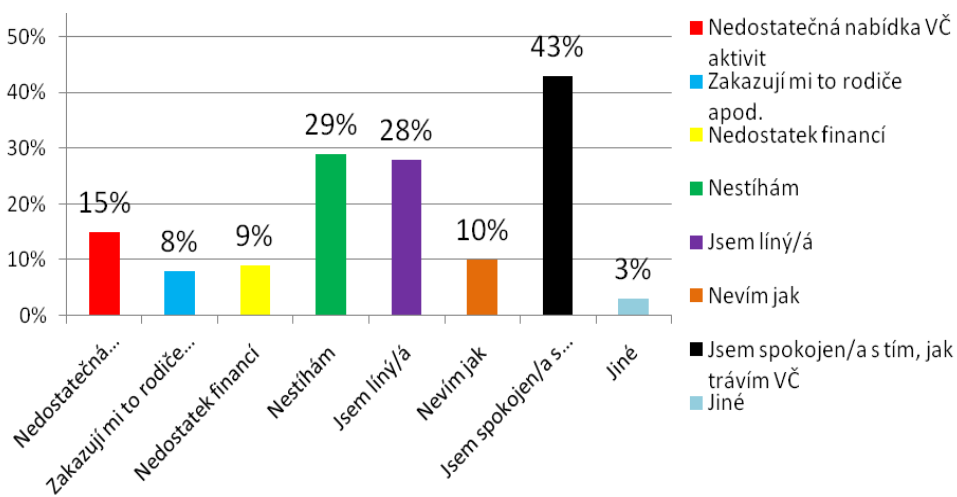
Otázka číslo 13: **Chtěli byste změnit způsob, kterým svůj volný čas trávíte?**

Graf 22 – Osobní spokojenost respondentů se způsobem, kterým tráví volný čas

Komentář: Více než polovina respondentů (59 %) je se způsobem, kterým tráví volný čas spokojena a nechce tento způsob měnit. Způsob, kterým tráví svůj volný čas, by naopak rádo změnilo 28 % dotázaných, 13 % respondentů neví, zdali by chtělo způsob, kterým tráví svůj volný čas změnit.

Otázka číslo 14: **Co nebo kdo Vám, podle Vás, brání v tom trávit volný čas způsobem, kterým byste chtěli?** (možnost více odpovědí)

Graf 23 - Překážky, které brání respondentům trávit volný čas podle představ

Komentář: Hned 43 % respondentů je se způsobem, kterým tráví volný čas spokojeno. Mezi hlavní překážky, které respondentům brání trávit volný čas způsobem,

kterým by chtěli, patří zaneprázdněnost respondentů (29 %) a jejich lenost (28 %). Nedo- statečná nabídka volnočasových aktivit brání 15 % respondentům v tom trávit volný čas způsobem, kterým by chtěli, 10 % respondentů neví jak změnit způsob, kterým svůj volný čas tráví. Nedostatek finančních prostředků brání 9 % respondentů v tom trávit volný čas podle jejich představ, dále 8 % dotázaných uvedlo, že jim v trávení volného času, dle vlastních představ brání rodiče, prarodiče apod. Možnost, že překážky bránící respondentům trávit volný čas k jejich spokojenosti jsou jiné, zvolila 3 % dotázaných. Konkrétně se jedná o problémy v komunikaci s ostatními zájemci o volnočasovou činnost. Nebo těžkosti při hledání shody na přesném čase, který by vyhovoval všem zájemcům.

Otázka číslo 15: **Jaký je Váš osobní názor na možnosti volnočasového vyžití v Kyjově?**

V závěrečné (otevřené) otázce dotazníku dostali respondenti prostor okomentovat a zhodnotit možnosti volnočasového vyžití v Kyjově. Vyjádřit se k tomu jaké možnosti volnočasového vyžití jim v Kyjově schází, se kterými možnostmi volnočasového vyžití jsou v Kyjově spokojeni, a se kterými naopak spokojeni nejsou.

Komentář: Na úvod vyhodnocování této otázky je nutno zdůraznit, že většina respondentů je s nabídkou možností volnočasového vyžití v Kyjově spokojena. Taktéž panuje všeobecná spokojenost s úrovní kroužků i jejich množstvím. Pro jednodušší orientaci v následujícím textu, bude komentář dále rozdělen do dvou kategorií. První část v bodech shrne pozitiva, která respondenti v možnostech volnočasového vyžití v Kyjově spatřují a druhá část shrne v bodech naopak negativa a návrhy ke zlepšení v této oblasti, z pohledu respondentů.

Pozitiva

- Jak již bylo zmíněno, pozitivní hodnocení možností volnočasového vyžití v Kyjově mezi respondenty převažovalo. Respondenti často jednoduše uváděli, že jsou v Kyjově s nabídkou volnočasových možností spokojeni a že jim nabídka v této oblasti přijde zajímavá a dostatečně pestrá.
- Konkrétní pochvalu sklídila činnost basketbalového klubu TJ Jiskra Kyjov a také hokej- balového klubu HBK Kyjov.
- Respondenti ocenili možnost pravidelně sportovat v areálu městského stadionu, o který je dobře postaráno a je postupně rekonstruován.

- Pozitivně je vnímána také možnost navštěvovat posilovny, kino nebo čajovnu v Kyjově.
- Pozitivně jsou hodnoceny akce pořádané Domem kultury Kyjov a také činnost Základní umělecké školy Kyjov.
- Oceněno bylo vybudování nové cyklostezky z Kyjova do Bohuslavic.
- V neposlední řadě vyjádřili respondenti spokojenost s možností využívat prostory školní tělocvičny v odpoledních hodinách pro sportovní činnost.

Negativa, požadavky a návrhy ke zlepšení

- Největší kritiku od respondentů sklídila absence krytého bazénu (aquaparku) v Kyjově. Respondenti požadují jeho vybudování přímo v Kyjově. S možností dojíždět na krytý bazén do okolních měst a vesnic nesouhlasí, podle jejich slov jim to za to nestojí.
- Druhý požadavek se vztahuje k nutnosti rekonstrukce letního koupaliště. To je, podle respondentů, ve špatném stavu.
- Dále se opakuje požadavek respondentů na vybudování ledové plochy s chladicím zařízením, nebo v ideálním případě, samotného zimního stadionu. K tomuto požadavku nutno přidat názor respondenta, který nesouhlasí s možností vybudování ledové plochy s chladicím zařízením na místě současného hokejbalového hřiště na městském stadionu.
- Současný skatepark je, dle respondentů, zastaralý, nikdo se o něj nestará a často se zde shromažďují osoby, z jiných důvodů, než je sport. To respondenty odrazuje od možnosti skatepark využívat.
- Respondenti požadují výměnu sedaček v kině, současné sedačky jim přijdou staré a velmi nepohodlné.
- Opakuje se taktéž žádost respondentů o obnovení činnosti Klubu 596, případně vzniku nového klubu nebo diskotéky pro mladé. S tím souvisí také požadavek respondentů, kteří by si přáli v Kyjově větší množství kulturních akcí a hudebních koncertů atraktivních pro mladé publikum.
- Respondenti taktéž upozorňují na malou nabídku volnočasových činností a zájmových kroužků pro mladé ve věku 13 – 20 let. Dle jejich názoru je většina nabízených aktivit ve volném čase orientována na menší děti do 12 let.

- Další žádost respondentů směřuje k vybudování veřejně přístupného, a v ideálním případě, bezplatného volnočasového centra. Kam by se respondenti mohli přijít zabavit, aniž by toto centrum museli nějak pravidelně navštěvovat a závazně se k účasti na této činnosti přihlašovat. S tím souvisí požadavek respondenta, který by uvítal celodenně otevřené a veřejně přístupné velké hřiště na fotbal, popřípadě haly pro veřejnost, o kterou by bylo dostatečně postaráno. V neposlední řadě se objevil požadavek na vybudování zařízení, které by sloužilo k aktivitám pro veřejnost během zimního období.
- Respondenti by uvítali workoutové hřiště v Kyjově. Dobrou zprávou je, že toto hřiště by mělo být v blízké době v Kyjově opravdu otevřeno.
- Další požadavky respondentů se již vztahují spíše ke konkrétním zájmovým kroužkům a jiným volnočasovým aktivitám. Respondenti by uvítali větší výběr zájmových kroužků pro mládež. Mezi zájmové kroužky, které by respondenti v Kyjově uvítali, patří: kroužek volejbalu a beachvolejballu, kroužek fotografování a tzv. přehazované. Dále matematický kroužek, kroužek lukostřelby, kroužek motokrosu, cyklokrosu, kroužek informačních technologií a kroužky zaměřené na výuku cizích jazyků (italština, francouzština, španělština).
- Respondenti by uvítali vznik plaveckého oddílu nebo oddílu baseballu.
- Také jsou pro rozšíření nabídky výuky různých druhů bojového umění.
- Oblast tanečních kroužků by se měla v Kyjově, dle respondentů, rozšířit a její úroveň také zkvalitnit. Respondenti by v souvislosti s tanečními kroužky taktéž uvítali vznik tanečního studia v Kyjově.

6 SHRNU TÍ

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jakým způsobem žáci 8. a 9. tříd základních škol v Kyjově tráví svůj volný čas. Dá se říci, že respondenti tráví svůj volný čas poměrně pestře. Jejich zájmy jsou typické pro věkovou kategorii pubescentů a také odpovídají trendům současné doby. Pasivní způsob trávení volného času přeci jen převažuje, ale nedá se tvrdit, že by se jednalo o nějak drastickou převahu oproti aktivnímu způsobu trávení volného času. Nejvíce volného času tráví respondenti u počítače. Téměř polovina (44%) z nich u počítače tráví dvě až čtyři hodiny volného času denně. Celkem 82% respondentů tráví u počítače minimálně hodinu volného času denně. Dobrou zprávou je fakt, že druhou nejčastější činností, které se ve volném čase, minimálně hodinu denně věnuje 65% dotázaných, je sebevzdělávání. Až třetí místo obsadilo v obvyklé denní náplni volného času respondentů sledování televize. Z toho můžeme usuzovat, že sledování televize již není pro generaci dospívajících tak atraktivní, zvláště v porovnání s počítačem. I přesto si celkem 62% respondentů najde minimálně hodinu volného času denně, který sledování televize věnují. Přesně polovina dotázaných uvedla, že sportovním aktivitám věnuje denně alespoň hodinu volného času. Pozitivním zjištěním je zajisté skutečnost, že celkem 88% respondentů se věnuje sportovním aktivitám minimálně několik hodin za týden. Horší situace již nastává v otázce popularity četby pro dospívající generaci. Denně si volný čas k četbě vyhradí jen jeden ze tří (konkrétně 32%) dotázaných. Naopak 42% respondentů po knize, nebo jiné četbě, sáhne méněkrát, než jednou za týden. Předposlední místo v žebříčku každodenních volnočasových aktivit obsadilo chození na procházky, výlety apod. Na procházku se každý den vydá ve volném čase jen 28% dotázaných. Avšak je třeba dodat, že alespoň několik hodin za týden se této činnosti věnuje celých 70% respondentů, což je zajisté potěšující. Nejméně volného času věnují respondenti tvořivé činnosti, jako je například kreslení, ruční práce apod. Této činnosti se denně věnuje ve volném čase 22% dotázaných. Naopak 54% dotázaných uvedlo, že se této činnosti nevěnuje vůbec, nebo méně než hodinu týdně.

Prvním dílčím cílem práce bylo zjistit, s kým respondenti tráví volný čas a jakým činností se s těmito osobami věnují. Nejvíce volného času tráví respondenti s kamarády a kamarádkami. Téměř polovina z nich (45%) stráví v přítomnosti přátel 5 hodin volného času denně a více. Každý z respondentů tráví s přáteli minimálně několik hodin volného času týdně. S přáteli si respondenti nejraději povídají, tráví společný čas u televize

a počítače, navštěvují kulturní akce a také rádi sportují a chodí na procházky. Všem právě jmenovaným činnostem se s přáteli ve volném čase věnuje více jak polovina dotázaných. Po přátelích tráví respondenti nejvíce volného času s rodiči. Nejčastěji s nimi tráví 2 až 4 hodiny volného času denně (39%). S rodiči si respondenti obvykle ve volném čase povídají a chodí na společné procházky a výlety. Ostatním činnostem se s rodiči věnuje vždy méně než polovina dotázaných. Nejvíce se odpovědi respondentů rozcházel u otázky, kolik volného času tráví se sourozenci. Nejčastěji volenou možností byly taktéž dvě až čtyři hodiny denně, ale pro tuto možnost se vyslovilo jen 27% dotázaných. Hned 22% respondentů uvedlo, že se sourozenci tráví jen pár hodin volného času týdně. Se sourozenci si respondenti ve volném čase obvykle povídají a tráví společný čas u televize a počítače. Ostatním činnostem, se společně se sourozenci, věnuje vždy méně než polovina dotázaných.

Druhým dílčím cílem práce bylo posoudit atraktivitu sdružení nebo zařízení pečujících o volný čas pubescentů a také atraktivitu jednotlivých zájmových kroužků (činností), z pohledu respondentů. Na úvod je třeba říci, že zařízení pro trávení volného času jsou respondenty hojně využívána. Tři čtvrtiny (74%) z nich pravidelně navštěvují zájmový kroužek, nebo jinou zájmovou činnost. Nejnavštěvovanějším zařízením pro trávení volného času je Základní umělecká škola Kyjov. Dalšími v pořadí jsou Dům dětí a mládeže Kyjov, TJ Jiskra Kyjov a fotbalový klub FC Kyjov. Co se týče oblíbenosti zájmových kroužků, podle jejich zaměření, zde s přehledem vládne zájmové činnosti se sportovním zaměřením. Mezi konkrétními sporty, kterým se respondenti nejčastěji věnují, patří basketbal, fotbal, atletika a tenis. Dalšími v pořadí jsou, podle zaměření, zájmové kroužky s hudebním a pěveckým zaměřením, dále pak zájmové kroužky výtvarné a taneční. S tématem atraktivity zájmových činností úzce souvisí také zjištění, že k zájmovým kroužkům respondenty nejčastěji přivedli rodiče a to ve více než polovině případů. Dalšími osobami, které mají vliv na rozhodování při výběru zájmových kroužků, jsou kamarádi a kamarádky. Asi čtvrtina respondentů si pak zájmový kroužek našla a vybrala sama. Poslední otázka, jejímž cílem bylo prozkoumat atraktivitu zařízení pro trávení volného času, se zabývala přáním respondentů, která v rámci nabídky zájmových kroužků mají. Respondenti by si nejčastěji přáli navštěvovat zájmové kroužky se sportovním zaměřením. Dále pak zájmové kroužky hudební a pěvecké, vzdělávací a taneční. Mezi konkrétní zájmové kroužky se sportovním zaměřením, které by si respondenti přáli navštěvovat, patří: kroužek atletiky, florbalu,

fotbalu, plavání, cyklokrosu, šermu, hokeje, lukostřelby, workoutu a beachvoleyballu. Ze zájmových kroužků s hudebním a pěveckým zaměřením by si respondenti přáli navštěvovat především kroužek hry na kytaru, na bubny, na klavír nebo na violonchelo. Dále pak kroužek tvoření hudby a karaoke. Mezi konkrétně poptávané zájmové kroužky se zaměřením na vzdělávání patří především výuka cizích jazyků (španělština, italština, francouzština a latinský jazyk), dále pak kroužky zaměřené na praktické využití chemie, fyziky a biologie, a také kroužek matematiky. Mezi konkrétní kroužky s tanečním zaměřením, které by respondenti rádi navštěvovali, patří kroužek baletu, hip hopu, street dance, skupinového tance a electro swing.

Posledním dílčím cílem této práce bylo posoudit osobní spokojenost respondentů s možnostmi volnočasového vyžití v Kyjově. Většina respondentů je se způsobem, kterým tráví svůj volný čas, spokojena. Ti, kteří se způsobem kterým tráví volný čas, nejsou spokojeni, spatřují nejčastější překážky v osobní zaneprázdněnosti a lenosti. Jen 15% respondentů viní z nemožnosti trávit volný čas, podle svých představ, nedostatečnou nabídku volnočasových aktivit v Kyjově. Respondenti nejčastěji uváděli, že jsou s nabídkou volnočasového vyžití v Kyjově spokojeni. Že jim nabídka zájmových kroužků a jiných volnočasových činností přijde dostatečně zajímavá a pestrá. Největší chválu sklídila možnost pravidelně sportovat v areálu městského stadionu, o který je dobře postaráno a je postupně rekonstruován. Respondenti ocenili činnost basketbalového klubu TJ Jiskra Kyjov, hokejbalového klubu HBK Kyjov a také činnost Základní umělecké školy Kyjov a Domu kultury Kyjov. V neposlední řadě byla vyzdvihnuta činnost posiloven, čajovny a pochvalu sklídilo i vybudování cyklostezky z Kyjova do Bohuslavic. Co se nedostatků v oblasti nabídky volnočasového vyžití v Kyjově týče, nejpalčivějším problémem je, z pohledu respondentů, absence krytého plaveckého bazénu (aquaparku) v Kyjově. Taktéž letní koupaliště v Kyjově by si, podle respondentů, zasloužilo zásadní opravu a modernizaci. Dále by si respondenti přáli, aby byla v Kyjově vybudována ledová plocha s chladičím zařízením, nebo přímo zimní stadion. Skatepark by si taktéž zasloužil modernizaci, lepší péči a dozor. Respondenti by taktéž uvítali obnovení činnosti Klubu 596, nebo otevření jiného klubu (diskotéky), kde by zároveň mohly být pořádány koncerty a jiné kulturní akce, atraktivní především pro mladé publikum. Respondenti by také ocenili výměnu sedaček v kině. Ty současné se jim jeví zastaralé a velice nepohodlné. Co se nabídky zájmových kroužků týče, respondenti upozorňují na nedostatek kroužků zaměřených především

na dospívající ve věku od 13 do 20 let. Respondenti by dále uvítali vznik plaveckého oddílu nebo oddílu baseballu. Také jsou pro rozšíření nabídky výuky různých druhů bojového umění. Oblast tanečních kroužků by se měla v Kyjově, dle respondentů, rozšířit a její úroveň také zkvalitnit. Respondenti by v souvislosti s tanečními kroužky taktéž uvítali vznik tanečního studia v Kyjově.

ZÁVĚR

Na základě zjištěných informací můžeme konstatovat, že respondenti tráví svůj volný čas poměrně pestře. Jejich zájmy jsou typické pro věkovou kategorii pubescentů a také odpovídají trendům současné doby. Ve volném čase respondentů se obvykle najde místo, jak pro odpočinek pasivního charakteru, tak pro činnosti aktivní povahy. Mnoho volného času respondenti tráví u počítače a televize, ale dobrou zprávou je, že se mladí obyvatelé Kyjova a okolí pravidelně věnují také sebevzdělávání a sportovním aktivitám. Jak už u věkové kategorie pubescentů bývá pravidlem, nejvíce volného času tráví se svými vrstevníky. Škála činností, kterým se respondenti s přáteli ve volném čase věnují, je opravdu široká. Od povídání si, přes společný čas trávený u televize a počítače, až po sportovní aktivity a návštěvu kulturních akcí. Poměrně značné množství volného času tráví respondenti také s rodiči, již méně tohoto času stráví v přítomnosti sourozenců.

Možnost navštěvovat instituce pečující o volný čas dětí a mládeže je pro mladé obyvatele Kyjova stále atraktivní a pravidelně ji využívají tři ze čtyř dotázaných. Největší oblibě se těší zájmové kroužky zaměřené na sportovní aktivity, dále pak kroužky s tematikou hudební, pěveckou, výtvarnou a taneční. Respondenti nejčastěji navštěvují Základní uměleckou školu Kyjov, Dům dětí a mládeže Kyjov, basketbalový klub TJ Jiskra Kyjov a fotbalový klub FC Kyjov. K zájmovým činnostem respondenty nejčastěji přivedli rodiče a kamarádi (kamarádky).

S kvalitou i pestrostí poskytovaných možností volnočasového vyžití v Kyjově převládá mezi respondenty spokojenost. Avšak k úplné spokojenosti v této oblasti schází respondentům především krytý bazén (aquapark) přímo v Kyjově. Taktéž letní koupaliště v Kyjově by si, podle respondentů, zasloužilo zásadní opravu a modernizaci. Dále by si respondenti přáli, aby byla v Kyjově vybudována ledová plocha s chladicím zařízením, nebo přímo zimní stadion. Respondenti by taktéž uvítali otevření klubu (diskotéky), kde by zároveň mohly být pořádány koncerty a jiné kulturní akce, atraktivní především pro mladé publikum. Co se nabídky zájmových kroužků týče, respondenti upozorňují na nedostatek kroužků zaměřených na dospívající jedince ve věku od 13 do 20 let. Důležitým úkolem se tak jeví právě nutnost zajistit spokojenost těch dospívajících obyvatel Kyjova, kteří v současném stavu shledávají nedostatky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] HOFABUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- [2] HOFBAUER, Břetislav a kol., 2002. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 80-7178-295-5.
- [3] FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2009. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2781-3.
- [4] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [5] JANIŠ, Kamil ml., 2009. *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita v Opavě. ISBN 978-80-7248-530-7.
- [6] KERN, Hans a kol., 2000. *Přehled psychologie*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7178-425-5.
- [7] KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [8] MALÁ, Eva a Pavel PAVLOVSKÝ, 2002 cit. podle FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2009. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2781-3.
- [9] NĚMEC, Jiří, 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-012-3.
- [10] ONDREJKOVIČ, Peter a kol., 2009. *Sociálna patológia*. Bratislava: Veda. ISBN 978-80-224-1074-8.
- [11] PÁVKOVÁ, Jiřina a kol, 2002. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 80-7178-295-5.
- [12] PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ, 1995. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-029-4.
- [13] PŘADKA, Milan, 2002. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. Brno: MU. ISBN 80-210-2033-4.

- [14] SKORUNKOVÁ, Radka, 2013. *Základy vývojové psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-253-9
- [15] URBAN L., J. DUBSKÝ a J. BAJURA, 2012. *Sociální deviace*. Vyd. 2. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-397-1.
- [16] VÁGNEROVÁ, Marie, 2002. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 80-7178-678-0.
- [17] VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0956-0.
- [18] VÁŽANSKÝ, Mojmír, 2001. *Základy pedagogiky volného času*. Vyd. 3. Brno: Print – Typia. ISBN 80-86384-00-4.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [19] DOMEČEK KYJOV. Kontakt. www.domececkyjov.cz [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.domececkyjov.cz/kontakt>
- [20] DOMEČEK KYJOV. Kroužky. www.domececkyjov.cz/krouzky [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.domececkyjov.cz/krouzky>
- [21] MĚSTO KYJOV. Sport. www.mestokyjov.cz. [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: http://www.mestokyjov.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=7843&id_ktg=1190
- [22] MĚSTO KYJOV. Tělovýchovné jednoty a sportovní kluby. www.mestokyjov.cz. [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: http://www.mestokyjov.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=7843&id_ktg=1478&archiv=0
- [23] MŠMT. Mládež. Školní kluby. www.msmt.cz [online]. © 2013 – 2015 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/skolni-kluby>
- [24] MŠMT. Mládež. Střediska volného času. www.msmt.cz [online]. © 2013 – 2015 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>
- [25] ZUŠ KYJOV. www.zuskyjov.cz [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.zuskyjov.cz>

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1 – Pohlaví respondentů</i>	39
<i>Graf 2 – Věk respondentů</i>	39
<i>Graf 3 – Volný čas trávený s rodiči</i>	40
<i>Graf 4 – Volný čas trávený se sourozenci</i>	41
<i>Graf 5 – Volný čas trávený s kamarádkami (kamarády)</i>	41
<i>Graf 6 – Činnosti ve volném čase s rodiči</i>	42
<i>Graf 7 – Činnosti ve volném čase se sourozenci</i>	43
<i>Graf 8 – Činnosti ve volném čase s kamarády (kamarádkami)</i>	43
<i>Graf 9 – Volný čas trávený u počítače</i>	44
<i>Graf 10 – Volný čas trávený u televize</i>	45
<i>Graf 11 – Volný čas věnovaný sportování</i>	45
<i>Graf 12 – Volný čas věnovaný chození na procházky apod.</i>	46
<i>Graf 13 – Volný čas věnovaný sebevzdělávání</i>	46
<i>Graf 14 – Volný čas věnovaný četbě</i>	47
<i>Graf 15 – Volný čas věnovaný tvořivé činnosti</i>	47
<i>Graf 16 – Názor na pestrost nabídky volnočasového vyžití v Kyjově</i>	48
<i>Graf 17 – Zájem o volnočasové kroužky (činnosti)</i>	49
<i>Graf 18 – Zaměření zájmových kroužků, které respondenti navštěvují</i>	49
<i>Graf 19 – Nejnavštěvovanější zařízení pro trávení volného času v Kyjově</i>	50
<i>Graf 20 – Osoby, které respondenty přivedly k zájmovým kroužkům</i>	51
<i>Graf 21 – Kroužky, které by si respondenti přáli navštěvovat</i>	51
<i>Graf 22 – Osobní spokojenost respondentů se způsobem, kterým tráví volný čas</i>	53
<i>Graf 23 - Překážky, které brání respondentům trávit volný čas podle představ</i>	53

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1 - Dotazník.....	66
-----------------------------	----

PŘÍLOHA P 1 - DOTAZNÍK

Milí respondenti,

jsem studentem oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Chtěl bych Vás požádat o vyplnění krátkého dotazníku. Ten zkoumá, jak žáci 8. a 9. tříd ZŠ a gymnázia v Kyjově tráví svůj volný čas. Tento výzkum je součástí mé bakalářské práce. Získané údaje pomohou lépe zhodnotit silné i slabé stránky nabídky volnočasového vyžití v Kyjově z pohledu Vás, mladých obyvatel Kyjova a okolí. Tím pádem mohou přispět k Vaší větší spokojenosti v této oblasti.

Dotazník je naprosto anonymní a jeho vyplnění Vám zabere asi 5 minut. Žádná Vaše odpověď není špatná. U každé otázky **zakroužkujte (zakřížkujte) jednu odpověď** (není-li uvedeno jinak).

Děkuji Vám za úplné vyplnění dotazníku, Pavel Berka.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

a) žena

b) muž

2. Uveďte Vás věk:

V následujících tabulkách (otázky číslo 3, 4, 5) zakřížkujte v každém řádku jednu možnost. (není-li uvedena možnost více odpovědí).

Ukázka vyplněné tabulky: Kolik času trávíte s uvedenými osobami:

	3h	2h	1h
S rodiči		X	
Se sourozenci			X

3. **Kolik** volného času trávíte s uvedenými **osobami**? V každém řádku zakřížkujte jednu možnost.

	5h denně a více	4h – 2h denně	Alespoň 1h denně	Pár hodin týdně	Méně než hodinu týdně	Žádný
S rodiči						
Se sourozenci						
S kamarády / kamarádkami						

4. **Kterým činnostem** se s uvedenými osobami ve volném čase věnujete? V každém řádku **zakřížkujte libovolný počet činnosti (možnost více odpovědí)**.

Možnost „Nic“ zvolte jen v případě, že se s touto osobou nevěnujete žádné činnosti.

(TV = televize, PC = počítač)

	Sport	Výlety, procházky	Povídáme si	TV / PC	Vzdělávací akce (přednášky, výstavy...)	Kulturní, společenské akce (kino, koncert...)	Nic
S rodiči							
Se sourozenci							
S kamarády							

5. **Kolik** volného času trávíte následujícími **aktivitami**. V každém řádku zakřížkujte jednu možnost.

	5h denně a více	4h – 2h denně	Alespoň 1h denně	Pár hodin týdně	Méně než hodinu týdně	Žádný
Počítač						
Televize						
Sportování						
Procházky apod.						
Sebevzdělávání						
Četba						
Tvořivá činnost (vyrábění, kreslení)						

6. **Očíslujte** následující činnosti v tabulce (1 -6) podle toho, **jak často** se jim **na počítači** věnujete.

1 = nejčastěji,

6 = nejméně často

Vzdělávání se, úkoly do školy apod.	
Hraní her	
Poslech hudby	
Sledování filmů, seriálů, videí	
Chatování s přáteli, sociální sítě apod.	
Čtení zpráv, článků, vyhledávání informací	

7. Souhlasíte s tvrzením, že nabídka možností volnočasového vyžití v Kyjově je dostatečně pestrá a pro Vás zajímavá?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) určitě ne

8. **Navštěvujete** pravidelně některý zájmový **kroužek**, nebo jinou zájmovou činnost, mimo vyučování?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud jste zvolili odpověď „Ne“, přejděte k otázce č. 12

9. Jakého je tento zájmový kroužek (kroužky) **zaměření?** (**možnost více odpovědí**)

- a) sportovní
- b) taneční
- c) hudební / pěvecké
- d) výtvarné
- e) vzdělávací
- f) pracovní / kutilské / technické
- g) turistické
- h) jiné (doplňte jaké).....

10. Kdo tyto zájmové kroužky **organizuje**? (**možnost více odpovědí**)

- a) Národopisný soubor Kyjovánek
- b) Základní umělecká škola Kyjov
- c) Dům dětí a mládeže Kyjov
- d) Škola, kterou navštěvuji
- e) TJ Jiskra Kyjov
- f) TJ Sokol Kyjov
- g) Atletický klub Kyjov
- h) Fotbalový klub FC Kyjov
- ch) Gymnastický a taneční klub Kyjov
- i) Karate klub Kyjov
- j) AVZO ČR Sdružení technických činností
- k) Cykloklub Kyjov
- l) Tenisový klub Kyjov
- m) HBK Kyjov – oddíl hokejbalu
- n) Nevím
- o) Jiné (uved'te název)

11. **Kdo** Vás k tomuto kroužku (kroužkům) **přivedl**? (**možnost více odpovědí**)

- a) rodiče
- b) sourozenci
- c) kamarádi / kamarádky
- d) našel jsem si ho sám
- e) jiné (uved'te kdo).....

12. Kdybyste si mohli **vybrat jeden kroužek**, který byste chtěli navštěvovat, jakého by byl zaměření? (kroužek, do kterého teď nechodíte)

Pokud víte přesně, doplňte za odpověď i přesný název kroužku. Např. sportovní - fotbal.

- a) sportovní
- b) taneční
- c) hudební / pěvecké
- d) výtvarné
- e) vzdělávací
- f) pracovní / kutilské / technické
- g) turistické
- h žádné
- ch) jiné (uved'te jaké)

13. Chtěli byste **změnit způsob**, kterým svůj volný čas trávíte?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

14. **Co nebo kdo** Vám, podle Vás, **brání** v tom trávit volný čas způsobem, kterým byste chtěli? (**možnost více odpovědí**)

- a) nedostatečná nabídka volnočasových aktivit
- b) zakazují mi to rodiče, prarodiče nebo někdo jiný
- c) nemáme dostatek financí na zaplacení kroužků a jiných volnočasových činností
- d) nestíhám, mám mnoho jiných povinností
- e) jsem líný/á
- f) nevím jak změnit způsob, kterým trávím volný čas
- g) se způsobem, kterým trávím volný čas, jsem spokojen/a
- h) jiné (uved'te jaké)

15. Na závěr Vás poprosím o vyjádření Vašeho **osobního názoru na možnosti volnočasového vyžití v Kyjově**. Pro inspiraci můžete zodpovědět některé z těchto otázek:

Schází Vám v Kyjově některé možnosti volnočasového vyžití (kroužky, kulturní akce, koncerty, sportoviště, vzdělávací nebo jiné zájmové činnosti apod.)?

Se kterými poskytovanými možnostmi volnočasových aktivit jste v Kyjově spokojeni a se kterými naopak ne (vybavení, dostupnost sportovišť a jiných volnočasových zařízení apod.)?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku a přeji hezký den.